ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ
UZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI · FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ИШОНЧ

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

4 сентябрь, пайшанба, 1997 йил №103 (453)

Сешанба, пайшанба ва шанба кунлари чиқади

Хушхабар

ЯНА 10 ТОННА

«Меҳнатобод» туманидаги Ҳамза номли ширкатлар уюшмасининг «Шаҳло» деҳқон-фермер бригадаси аъзолари қувончи чексиз. Улар Сирдарё вилоятида биринчи бўлиб, давлатга пахта сотиш режасини шараф билан бажардилар. 20 гектар майдонда деҳқончилик қилган фермерлар эл хирмонига 42 тонна армуғон этишди.

Эришилган ютуққа теримчилардан Қандим Бектоева, Ҳайитгул Муродова, Шоира Умаровалар баракали улуш қўшдилар. Уларнинг ҳар бири кунига 140-150 килограммдан пахта териб беришаяпти.

Фермерлар теримни сусайтиришгани йўқ. Улар эл хирмонига яна 10 тонна пахта топширишга азму қарор қилганлар.

Our Dear and Most Respected President of Uzbekistan, Islam Karimov.

We Will Not Say «Thank You» As Usual. But We Will Say, «In Big Letters» Thank You, for Achieving a New Uzbekistan.

We the Jury of the «Shark Taronalari» International Music Festival Congratulate You, Personally, and All Members of Your Govemment for a «New Uzbekistan» wich is Open to Everybody and which offers a Warm Welcome to Everyone.

Uzbekistan, the World will See, Receives and Accepts the Cultures of the Whole World. Our Experience with this Beautiful and Efficiently Organized Festival Has Convinced us that Uzbekistan's Music Wil Expand and Develop Extensively and will Become a Bridge for World Peace. Salute for Islam Karimov Today Uzbekistan Today and in the Future.

Member of the Jury of «Shark Taronalary» Festival.

August, 1997. Samarkand.

Shanta Serbjeet Singh (India)
Soraya Mansor (Malaysia)
Laurel Victoria Gray (USA)
項 陽 (China)
(Korea)
Izzet Öz
Noriko Aikawa (UNESCO)
Angelika Jüng (Germany)
Фатхи Ал Хамисси (Египет)

Миннатдорлик мактуби

Қадрли ва Ҳурматли Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов жаноби олийлари!

Биз Сизга нафақат оддийгина РАҲМАТ демоқчимиз, балки катта ҳарфлар билан ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН эришган зафарлари учун ТАШАККУР билдирмоқчимиз.

Биз, «Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестивали ҳайъати аъзолари, шахсан Сизни ва Ўзбекистон Ҳукумати аъзоларини ҳамма учун очиқ, бағри кенг ва меҳмондўст ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН юзага келгани билан табриклаймиз.

Ўзбекистон ўз заминида бутун дунё маданиятини қутлаб қабул қилаётганига жумлаи жаҳон гувоҳ бўлиб турибди.

Ниҳоятда гўзал ва самарали ташкил этилган мусиқа фестивали бизни Ўзбекистон мусиқаси мукаммал ривожланиб, равнақ топишига ва жаҳонда тинчлик кўприги сифатида хизмат қилишига ишонтиради.

Ислом Каримовга, бугунги Ўзбекистонга ва унинг муқаррар келажагига шон-шарафлар бўлсин!

«Шарқ тароналари» ҳайъати:

Кашуба Харуми (Япония) — ҳайъат раиси.

Ҳайъат азолари:

Шанта Сарабжит Сингх (Ҳиндистон),

Сорайя Мансор (Малайзия),

Лорел Виктория Грей (АҚШ),

Сянь Янь (Хитой),

Хан Муин Хи (Қурия),

Иззет Оз (Туркия),

Норико Айкава (ЮНЕСКО),

Анжелика Юнг (Германия),

Фатхи Ал-Хамиси (Миср).

Самарқанд шаҳри, 1997 йил 31 август

«Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестивали ДЕКЛАРАЦИЯСИ

«Шарқ халқлари мусиқа санъатининг муштараклиги»

халқаро илмий-ижодий конференцияси Самарқанд, 1997 йил 28-29 август

Биз, «Шарқ халқлари мусиқа санъатининг муштараклиги» халқаро конференция қатнашчилари:

Ўзбекистон Республикаси Президентига юксак даражада ташкил этилган ушбу халқаро мусиқа фестивали ва унинг доирасидаги конференция учун чуқур миннатдорлик изҳор этиб,

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 6 йиллигини муборакбод этган ҳолда,

ЮНЕСКОнинг санъаткорлар мавқеи ҳамда анъанавий маданият ва халқ ижодиётини ҳимоя қилиш ҳақидаги тавсияномалари, шунингдек «Жонли инсон мероси» лойиҳасини эътиборга олиб,

Санъат соҳасидаги ҳамкорлик, халқлар ўртасидаги ўзаро дўстлик, ҳурмат ва биродарлик ришталарини мустаҳкамлашга ҳисса қўшишни эътироф этиб,

Санъат ва маданиятни ривожлантирмасдан туриб, ҳеч замон мукаммал барқарор тараққиётга эришиб бўлмаслигига урғу бериб,

Анъанавий мусиқа мактаблари ва уларнинг маҳоратини сақлаб, келажак авлодларга етказиш ҳар бир давлат учун устувор вазифага айланиши лозимлигини қайд этиб,

Мусиқий меросни сақлаш ва анъанавий мусиқа ижодиётини ривожлантириш учун янги дастурлар ишлаб чиқиш, мусиқашунослик таълимини такомиллаштириш, ёш санъаткорларни ижодий бунёдкорликка илҳомлантириш ҳамда рағбатлантириш заруриятини қайд этиб,

1. ЮНЕСКО Бош директорини:

— Осиёда мусиқий меросни сақлашда, анъанавий мусиқа ижодиётини ривожлантиришда,

— 1999 йилда Самарқанд шаҳрида «Шарқ тароналари» иккинчи халқаро мусиқа фестивалини ўтказишда,

— Марказий Осиё мамлакатларида мактабларнинг бошланғич синфларида анъанавий мусиқани ўрганиш услубиятига бағишланган семинарни Тошкент шаҳрида ўтказишда,

— Осиёда анъанавий мусиқа бўйича болалар фестивалини ўтказишда,

— Анъанавий мусиқа масалаларига бағишланган маълумотнома — бюллетень нашр эттириш ва мамлакатларнинг махсус мусиқа ўқув юртларига тарқатишда қўллаб-қувватлашга чақирамиз.

2. Халқаро мусиқа кенгаши ҳамда Халқаро анъанавий мусиқа кенгашига «Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестивалини ўз дастурларига киритиш ва раҳнамолигига олишни тавсия этамиз.

ФЕСТИВАЛ ЯКУНЛАНДИ, ОҲАНГЛАР ҚАЛБЛАРДА ҚОЛДИ

Бир ҳафта давомида жаҳоннинг нигоҳи Самарқандда бўлди. «Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестифали дастурига киритилган ва қадим Самарқандда янграган оҳанглар минглаб қалбларга эзгулик улашди. Фестивал шодиёналари Ўзбекистон Мустақиллигининг 6 йиллиги тантаналарига бақамти келгани янада муҳимроқ аҳамият касб этди.

Фестивал кунларида халқимиз ва юртимиз меҳмонлари ўттиздан зиёд мамлакатдан келган санъат усталарининг куй ва қўшиқларидан баҳраманд бўлдилар. Айниқса, ҳинд, араб, озарбайжон, ўзбек, эрон мусиқа оҳанглари кўпчиликни мафтун этди. Мусиқа байрами кунларида биз фестивалнинг бир қанча иштирокчилари ҳамда томошабинлар билан суҳбатлашишга муяссар бўлдик.

Лорал ГРЕЙ (АҚШ):- Мен ўзбек мусиқасининг, умуман Шарқ оҳангларининг шайдосиман. Бир муддат Тошкентда яшаб, халқингиз санъатини ўргандим. Ҳозир ўз юртимда ўзбек рақс мактабини очдим. Санъат турли халқлар вакилларини тезроқ яқинлаштиради, деб ўйлайман. шу жиҳатдан «Шарқ тароналари» беқиёс аҳамиятлидир. Унинг Самарқандда ўтказилиши инсоният тарихи, маданияти, санъати бирлигининг тимсоли бўлиб қолади.

Пўлат БУЛБУЛ ўғли (Озарбайжон):- Санъат хаёлот ва руҳиятнинг маҳсули. Шунинг учун у ҳеч қандай чегараларни билмайди. У қалблардан қалбларга ўтади. Мен МДҲнинг кўпгина мамлакатларида бўлдим. Ўзбекистондаги ўзгаришлардан, буюк юксалишлардан астойдил қувондим. Бу фестивал турли мамлакатлар санъаткорларинигина учраштириб қолмай, халқларнинг маънавий яқинлашувига катта хизмат қилади. Дунёда бундан-да зиёда савоб бўлмас.

К.УМАРОВА, ўқитувчи:- «Шарқ тароналари» фестивали аввало тарбиявий аҳамиятга эга тадбир. Чунки унда эзгулик, ватанпарварлик, дўстлик, садоқат, маънавий баркамоллик ғоялари тараннум этилди. Биз бошқа халқларнинг, хорижликлар бизнинг маданиятимиз, санъатимиз, анъаналаримиз билан танишдилар. Айниқса, ўқитувчилар, болалар чексиз завқ олишди. Президентимиз айтган «маънавий баркамоллик-беқиёс бойлик» деган гаплари маъноси шунда.

К.ИСМОИЛОВ, тадбиркор:- Фақат иш билан машғул ёки тирикчилик ташвишларига ўралашиб қолган одам келажакни кўра олмай қолади. Зеро, адабиёт, санъат дурдоналаридан баҳраманд бўлиш ҳам керак. Шу нуқтаи назардан фестивалда ижро этилган куй ва қўшиқлар дунёдаги миллионлаб одамларнинг қалбида эзгулик ва умид учқунларини уйғотди. Хуллас, тирикликнинг ўзи бир байрам. Уни мана шундай шодиёналар билан бойитиш ҳаётни лаззатга айлантиради.

Бундай фикрларни кўплаб қатнашчилар ҳамда меҳмонлар ҳам изҳор этишди. Икки кун давомида фаолият кўрсатган фестивал дастуридаги «Шарқ халқлари мусиқа санъатининг муштараклиги» илмий-ижодий конференцияси қатнашчилари, санъатшунос олимлар, хусусан, ЮНЕСКО халқаро мусиқа кенгаши бош котиби Ги Йо, ЮНЕСКО вакили Норико Айкава, Тошкент Давлат консерваторияси ректори Равшан Юнусов таъкидлаганларидек, Шарқ халқлари санъатининг илдизи бир, анъаналари ўхшаш, оҳанглари ўзаро яқин. Аслида чинакам санъат таржимага, қўшимча изоҳга асло муҳтож эмас.

Шунингдек, фестивал кунларида журналистлар учун ўтказилган бир неча матбуот конференцияларида Токио университети профессори, фестивал ҳайъати раиси Харуми Кошиба, ЮНЕСКО вакиллари, хорижлик расмий меҳмонлар ва делегациялар раҳбарлари ташкилий ишлар юқори даражада уюштирилганлигини, сервис хизмати бенуқсонлигини, айниқса халқаро алоқанинг сифатини алоҳида таъкидлади.

Ўзбекистон Мустақиллиги куни 1 сентябрда «Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестивалига якун ясалди. Аввало қатнашчиларга жамоат ташкилотларининг совринлари топширилди. Сўнгра Регистон майдонида бўлиб ўтган якунловчи тантаналарда фестивал ғолиблари эълон қилинди. Фестивалнинг бош мукофоти - олтин булбул соврини озарбайжонлик Симара Имановага насиб этди. Биринчи ўринни Муножот Йўлчиева (Ўзбекистон), Шаина Кхуран (Ҳиндистон), иккинчи ўринни Хи Ли (Хитой), Шахрам Назарий (Эрон), учинчи ўринни Алексей Саможиков (Россия), Цогтсайхан (Монголия), Рамазан Стамгазиев (Қозоғистон) эгаллашди. Америкалик Исро Малаков, япониялик Кицу Шигари, мисрлик Самир Салоҳ махсус соврин билан тақдирланишди. Ташкилий қўмитанинг соврини Параҳат Шхимов (Туркманистон)га , ЮНЕСКО соврини Ли Жун А (Корея)га тегди.

Якунловчи тантаналарда «Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестивали ташкилий қўмитаси раиси Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Исмоил Жўрабеков, фестивал ижро ҳайъати раиси, Токио университети профессори Харуми Кошиба сўзга чиқдилар. Тантаналарда Ўзбекистон Президентининг давлат маслаҳатчилари Б.Ғуломов, Е.Жалолов, Б.Норов ва Бош вазирнинг ўринбосарлари А.Азизхўжаев, Б.Ҳамидов, Р.Юнусов, Ўзбекистон Маданият вазири Х.Жўраев, Тошкент шаҳри ва Самарқанд шаҳри ҳокимлари К.Тўлаганов, А.Мардиев қатнашдилар.

Шундай қилиб, фестивал якунланди. Аммо унда янграган мусиқа оҳанглари олам узра қанот қоқаверади, қалбларда акс-садо бераверади, эзгуликка чорлайверади. Биз эса мақолага нуқта қўймоқ олдидан минглаб санъат шайдолари каби янги учрашувлар умидида «Хайр, фестивал!» деймиз.

Р.ҚУРБОНОВ,
«Ишонч» мухбири

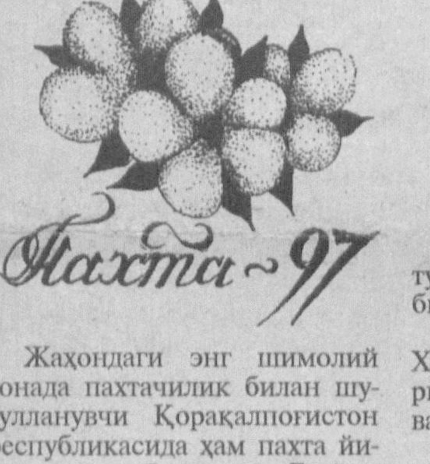

ОРОЛБЎЙИ: ТЕРИМ БОШЛАНДИ!

Жаҳондаги энг шимолий зонада пахтачилик билан шуғулланувчи Қорақалпоғистон республикасида ҳам пахта йиғим-терими бошланди. Бу йил сув танқислиги туфайли юзага келган қийинчиликларни тажриба, аҳиллик ва мардлик, энг муҳими берилган амалий ёрдамлар билан енгиб ўтган Оролбўйи ҳудуди деҳқонлари терим мавсумини ўтган йилга нисбатан 20 кун олдин бошлади. Айниқса плёнка остига чигит экилган 6219 гектардаги ғўзалар ривожи кўрган кўзни қувонтиради.

Элликқалъа тумани деҳқонлари Қорақалпоғистонда биринчи бўлиб «Пахта қарвони»ни бошлаб беришди. Дастлабки куниёқ қўриқ туман хўжаликларидан қабул пунктларига 470 тонна пахта келиб тушди. Бу йиллик режанинг бир фоизидан зиёддир.

Тўрткўл, Беруний, Амударё, Хўжайли туманларида пахта терими ҳар қачонгидан ҳам барвақт бошланди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «1997 йилда пахта йиғим-терими мавсумини ташкилий равишда ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига амалий иш билан жавоб беришга аҳд қилган қорақалпоғистонлик заршунослар мавсумга пухта ҳозирлик кўришди. Барча жойда тош-тарозу, этаклар етарли даражада тайёрланди. «Пахтабанк»нинг жойлардаги бўлимлари ўз вақтида ҳисоб-китоб қилиш учун нақд пул жамғариб қўйди.

Мавсумда икки мингдан зиёд пахта териш машиналари ишлатилиши, албатта, Қорақалпоғистон шароитида суръатнинг юқори бўлишини таъминлайди.

Қарорга кўра ҳар килограмм терилган пахтага камида уч ярим сўм тўланиши бу йил 100 килограммчилар ҳаракатининг авж олишига кенг йўл очиб бериши шубҳасиздир.

— Бу йил агросаноат мажмуидаги барча бошланғич касаба уюшмалари ишни далага кўчиради, — дейди Қорақалпоғистон республикаси касаба уюшмаси кенгаши раиси Бибиойим Юсупова, — чунки камида 310 минг тонна пахтани йиғиб-териб давлатга топширишимиз керак. Бунинг учун ҳамма имкониятлар мавжуд.

Мамлакатимиз мустақиллигининг олти йиллиги муносабати билан, яна бир ҳудудда — Қорақалпоғистонда пахта карвони дадил қадамлар билан сафарга отланди. Бу сафарга оқ йўл тилаймиз.

Абду РАҲМОН,
«Ишонч» мухбири.

Ўз юртининг фаровонлиги йўлида меҳнат қилишни ўзининг инсонийлик бурчи деб билган Бегали Ҳасанов 30 йилдан бери Янги йўл консерва заводида меҳнат қилиб келмоқда. Ҳозирда у касаба уюшмаси қўмитаси раҳбари.

Заводда шу кунга қадар 70 хил турдаги 10000 тонна маҳсулот ишлаб чиқарилди.

СУРАТДА: касаба уюшмаси қўмитаси раиси Б. Ҳасанов ва завод бош технологи Л. Шишкина томат чиқариш цехида маҳсулотларни кўздан кечирмоқда.

Сурат муаллифи Р. ГАЛИЕВ.

ОЛИСНИ КЎЗЛАГАН ХАЛҚ

Кичкинагина ёнғоқ кўчатини ўтқазаётган саксонлардан ошган отахоннинг ишидан ажабланган ўткинчи сўрабди:

- Э, отахон, ёнғоқ неча йилда ҳосилга киришини биласизми? Мунча энди умрингизни узайтирмасангиз - ё яна 15-20 йил яшашингизга кўзингиз етяптими?

Қария аввалига жаҳли чиққандай кўринса-да, ўзини тутиб олиб жавоб қилибди:

- Болам, мен-ку қанча яшашимни билмайман. Аммо бу кўчатни фақат ўзим учун экаётганим йўқ - менинг умрим етмаса ўғил-қиз, набираларим бор... Анови нок дарахтини кўряпсанми - уни раҳматлик бобом экиб кетган эканлар. Ҳар йили мевалардан тотиганимизда у кишини ёд этамиз. Мени ҳам набираларим алқашар...

Ўткинчи изза бўлибди. Олисни кўзлаган қария ишидан мамнун бўлиб, узр сўрабди. Бу-бир ривоят. Аммо унинг замирида айни ҳақиқат ётибди. Ахир бобо-бобокалонларимиздан қолган удумку бу- ўзидан боғ қолдириш, ҳеч бўлмаса бир тупгина мевали дарахтни эсдалик учун экиб қолдириш.

Юртбошимиз Ислом Каримовнинг мамлакатимиз, халқимиз тақдирини ўйлаб қилаётган ишларини кузатарканман, ҳамиша халқимизнинг шу удуми ёдга келади. Айниқса, бизнинг келажагимиз бўлган ёш авлодга ғамхўрлик соҳасида юртбошимиз ҳаракатларидан ҳар қанча фахрлансак арзийди.

Мустақил Ўзбекистонимизга мос, унинг буюк келажагини таъминлашга қаратилган кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ва таълим тизимида ўтказиладиган ислоҳотлар ҳақида Республикамиз Президентининг Олий Мажлис сессиясида қилган маърузаси шу жиҳатдан ҳам ғоят қимматли бўлди. Айниқса, олий таълим тизимида жаҳон андозалари талабига жавоб берадиган, юқори малакали, ҳар томонлама билимдон, ташкилотчи мутахассисларни тайёрлаш бўйича маърузасида таъкидланган тамойиллар бизни ғоят хурсанд қилди.

Чиндан ҳам биз олий маълумотлилар сони бўйича энг олдинги ўринларни эгаллаган ҳолда кадрларимиз савияси паст бўлиб келганидан азият чекканларимиз эсимизда. Олий таълим халқ хўжалиги ва маънавиятининг ҳақиқий талабларидан келиб чиққан ҳолда аниқ илмий тадқиқотлар асосида ташкил этилиши керак. Бу ҳақиқатта ҳам мустақиллик туфайли эришдик. Бу борада мактабларда X-XII синфларда ёшларнинг қизиқишлари, манфаат ва иқтидорлари асосида академик ёки касб-ҳунар ўргатишга йўналтирилган лицей, коллежларда ўқитилиши, бизнингча, муаммони тўла ҳал этишга олиб келади. Таълимнинг бундай ташкил этилиши жамиятнинг эҳтиёжига қараб ёшларни илм масканлари ҳамда халқ хўжалиги учун зарур касб-ҳунарларни эгаллашга режали йўналтириш имконини беради.

Ҳозиргача номига олий маълумот ҳақида диплом олиб, уни сандиққа ташлаб, ўзини тижоратга, турли «мойли» жойларга уриб кеттан сохта «мутахассислар» ҳаммамизни ранжитиб келади. Булар ҳам бир жиҳатдан таълим тизимининг нотўғри ташкил этилиши билан боғлиқ қусурдир. Президентимиз таклиф этган олий таълим тизими ва унда ёшларга таълим-тарбия беришнинг замонавий дастури, шубҳасиз, мамлакатимизнинг интеллектуал заковатини кўкларга кўтаради, жаҳонга машҳур Беруний, Ибн Сино, Навоий каби буюк аждодларимизнинг янги авлодларини вояга етказишни таъминлайди.

Айниқса, олий таълимни бакалаврлик магистратура-босқичларига бўлинганлиги, ёш мутахассис билим ва тажриба орттирганидан кейин, ўзини маълум даражада намоён этгандан кейингина ўз соҳасининг олий даражали мутахассиси унвонини олиши миллий кадрларимиз сифатини сўзсиз яхшилайди.

Сессиядан кейинги ўйлар

Хуллас, юртбошимизнинг Олий Мажлис IX сессиясидаги нутқи, сессияда қабул қилинган кадрлар тайёрлашнинг Миллий дастури, «Таълим тўғрисида»ги Қонун келажаги буюк давлатни бунёд этишнинг узоқ муддатга мўлжалланган истиқбол дастури сифатида ҳали чуқур ўрганиб, босқичма-босқич изчил амалга оширила боради ва бунда ҳар бир илм ходими ўзининг муносиб ҳиссасини қўшишга астойдил интилишишига шубҳа йўқ.

А.АКРОМОВ,
техника фанлари номзоди,
меҳнат фахрийси

Етти иқлим нафаси

Толибонлар томонидан уюштирилаётган кетма-кет ҳужумларга қарамасдан, Аҳмад Шоҳ Масъуд қўшинлари чекинмаётир. Толибонлар ҳам, Аҳмад Шоҳ Масъуд қўшинлари ҳам бир-бирларининг ҳужумларини қайтариб турибдилар.

* * *

Исроил Бош вазири Беньямин Нетаньяху Сурия президенти Ҳофиз Асад томонидан илгари сурилган Исроил-Сурия тинчлик музокараларини бошлаб юбориш таклифини рад этди. Ҳофиз Асад агар Исроил ўзи босиб олган Ғалон минтақасини Сурияга қайтариб берса, мамлакат раҳбарияти 1996 йилда тўхтаб қолган тинчлик музокараларини бошлашга тайёр эканини билдирган эди. Беньямин Нетаньяху эса бунга жавобан Исроил қўшинларининг Суриядан олиб чиқиб кетилмаслигини маълум қилди.

* * *

Буюк Британия ташқи ишлар вазири Робин Кук келгуси йили Лондонда бўлиб ўтадиган Европа ва Осиё давлатлари бошлиқларининг учрашувида Мьянма вакилларини иштирок этишларига қаршилик билдирди. Робин Кук Мьянма давлатининг ҳарбий раҳбариятини гиёҳвандликнинг авж олишига кўмак беришликда айблади. Ўз навбатида Малайзия Бош вазири Моҳатхир Муҳаммад АСЕАН ташкилотининг аъзоси бўлган Мьянмага қарши қўллаётган бу қадамлар бутун ташкилотга қарши қаратилганлигини таъкидлади. Агар Европа ва Осиё давлатлари бошлиқлари учрашувида Мьянма давлати иштирок этмас экан, у ҳолда мазкур анжуманда АСЕАН аъзолари бўлган барча мамлакатлар ҳам қатнашмайдилар, — деб айтди Малайзия Бош вазири.

* * *

Камбоджа қироли Нородом Сианук мамлакатдаги барча қарама-қарши кучлар ва сиёсий гуруҳларни биргаликда норасмий тинчлик музокараларини ўтказишга чақирди. Ушбу ташаббусни биринчилар қаторида Камбоджанинг «Қизил кхемерлар» қуролли мухолифати вакиллари қўллаб-қувватладилар.

* * *

Уч ҳафталик танаффусдан сўнг Куба раҳбари Фидель Кастро яна халққа кўриниш берди. Уч ҳафта ичида мамлакатда турли миш-мишлар тарқалиб кеттан. Ҳатто Фидель Кастро ҳалок бўлибди, деган гаплар кўпайиб кеттан эди. Куба раҳбари 1 сентябрь куни янги ўқув йили бошланиши муносабати билан Гаванада бўлиб ўтган намойишда иштирок этди. Уни намойишда кўрганларнинг таъкидлашларича, 71 ёшли доҳийнинг кўриниши чакки эмас эди. Намойишда сўзга чиққан Фидель Кастро ҳали-бери ўлмаслигини, империалистлар унинг ўлими ва Куба революциясининг инқирозини кутиб овора бўлмасликлари кераклигини айтиб ўтди.

* * *

Шу кеча-кундузда жаҳон жамоатчилигининг диққати Лондонга қаратилган. Лондондан Парижга келган Англия шаҳзодаси Чарльзнинг собиқ рафиқаси малика Диананинг машинаси тоннелда ҳалокатга учраган эди. Кутилмаган фожеа қурбони бўлган малика Дианининг ўлими билан боғлиқ бўлган миш-мишлар тобора кўпаймоқда. Маликанинг оила аъзолари бу ҳалокатда суратчиларни айбласалар, бошқалар маст ҳолда машинани бошқарган ҳайдовчига айб қўйишмоқда. Нима бўлганда ҳам оддий халқнинг муҳаббатини қозонган Диана энди йўқ. Унинг жасади қўйилган саройга томон видолашиш орзусида келаётган оламларни таъзия ёзиш учун кишилар 6-7 соатлаб навбат кутмоқда.

Жаҳон ахборот агентликлари хабарлари асосида.

Марказий Осиё янгиликлари

Р.Садировнинг қуролли тўдасига қарши муваффақиятли кураш олиб борган ҳукумат қўшинлари Тожикистон муфтийси О.Неъматзода ва унинг укасини озод қилдилар. Маълумки, муфтий ўтган пайшанба кундан бошлаб гаровда ушлаб турилган эди. Неъматзоданинг ўғиллари ҳам гаровда.

***

Туркманистон Каспий денгизи бўйларидаги 22 минг кв.метр нефть ва газга бой бўлган территориясини чет элликларга фойдаланиш учун таклиф этган. Маълумки, бу республика ҳудудида икки млрд.тоққа нефть ва бир трлн.куб.метр газ запаслари мавжуд.

***

Чет эл сафарида бўлган Қозоғистон Президенти Н.Назарбоев Баҳрайнга келган. Бу ерда у мамлакат амири билан учрашиб, савдо-иқтисодий масалалар ҳамда Яқин шарқдаги аҳвол хусусида музокаралар олиб борган.

Ижтимоий ҳимоя

РАҲБАРГА КЎП НАРСА БОҒЛИҚ

Иш юзасидан жойларда бўлганимда оддий фуқароларнинг раҳбарлар устидан нолиб гапирганини кўп учратганман. Баъзилар хўжалик ёки ташкилот раҳбарининг бўшлиги, елиб-югурмаслиги, айримлар эса нолойиқ киши раҳбарлик қилаётгани туфайли ўз иш ҳақларини вақтида, яъни ололмаётганлиги ҳақида фикр юритишади. Бу фикрлар қанчалик ўринли ёки ноўринлигини билмайману, лекин раҳбарга кўп нарса боғлиқ эканлигига ишонаман. Чунки ҳозирги раҳбар ниҳоятда уддабурро, тадбиркор, ишбилармон ва ташаббускор бўлиши керак. Ҳаётнинг ўзи шуни тақозо этади. Йўқса, раҳбар ўз ташкилотини, хўжалигини банкротга учратиб, қўл остидагилар олдида мулзам бўлиб қолиши ҳеч гап эмас.

Яқинда Қарши шаҳар ҳокимлигида бўлганимда капитал қурилиш ишлаб чиқариш корхонаси бошлиғи Омон Нуриллаев ҳақида илиқ гапларни эшитиб қолдим. Унинг елиб-югуриши, жамоада меҳнатни тўғри ташкил этганлиги туфайли ишчилар ойлик маошларини ўз вақтида олишаркан. Омон ака бугунги кун шароитидан келиб чиқиб, ишчиларни ижтимоий ҳимоя қилишни бош вазифа қилиб қўйганлиги эътиборимни тортди. Шу боис ўйламай-нетмай мазкур корхонага ташриф буюрдим.

– Албатта, ишчиларимизга ўз вақтида маош бериб борилишини таъминлаяпмиз,– дея сўз бошлади Омон ака ташрифдан мақсадимни англаб.– Бу биргина менинг елиб-югуришим туфайли бўлаётгани йўқ. Жамоамизнинг ўзи бунга муяссар бўлаяпти. Ахир меҳнат қилган киши иш ҳақини ўз вақтида олиши керак-да! Айниқса, ҳозирги шароитда маошни ўз вақтида олиш муҳим аҳамият касб этади. Чунки талаб билан тақсимот ўртасида оз бўлса-да узилиш бор. Етишмовчилик ҳам мавжуд. Нарх-наво ниҳоятда ошиб кетган. Пулдор одам хоҳлаган нарсасини харид қилиши мумкин. Лекин оддий ишчи-чи? Хизматчи ёки деҳқон-чи? У рўзғори учун керакли буюмни ололмасдан савдо дўконини томоша қилиб келганидан не фойда. Хуллас, ҳозирги пайтда ҳар қандай раҳбарнинг қўл қовуштириб ўтириши уят. Аввало у ташкилоти обрўси, ўз қўл остидаги ходимларни ижтимоий ҳимоялаш хусусида қайғуриши шарт.

– Маълумки, ишчиларга ойлик маошни кечиктирмасдан олиб бериш бугунги кунда энг долзарб масалалардан бири бўлиб қолди. Бу вазифани Сиз қандай уддалаяпсиз?

– Биласизки, корхонамиз ишлаб чиқариш билан шуғулланади. Асосан қурилиш материаллари: эшик, ром, керамзит ғишт, симдан тўқилган деворлар, пойдевор блок плиталари, қуйингки, ўн турдан ортиқ маҳсулот тайёрланади. Шу ўринда бир нарсани айтмоқчиман. Олдинлари корхонамиз «Қурувчи» қурилиш ишлаб чиқариш корхонаси деб номланарди. Ҳозир капитал қурилиш ишлаб чиқариш корхонасига айлантирилди. Чунки биз бугунги кунда буюртмачининг қурилиш бўйича бошдан-оёқ ҳамма ишини бажаришга тайёрмиз. Бунинг учун реал имкониятларимиз бор. Биринчидан, корхонамиз хусусий, яъни жамоаники. Ўзимизни ўзимиз маблағ билан таъминлашимиз керак. Корхонада 120 киши ишлайди. 20 киши маъмуриятда фаолият кўрсатса, қолганлари оддий қурувчи-ишчи. Ана шу ишчилар корхонамиз шарафи учун меҳнат қилгандан кейин, мен раҳбар сифатида уларни ўз вақтида ойлик маош билан таъминлаш, ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаш хусусида қайғуришим керак-да, ахир. Иккинчидан, бизда иш юритиш бошқа корхоналарга нисбатан бошқачароқ. Ҳар бир киши корхонага контракт (шартнома) йўли билан ишга қабул қилинади. Шартномада ишчи нима қилиши, раҳбар нима қилиши кераклиги алоҳида кўрсатиб ўтилган. Биз ишчидан ўша шартнома асосида иш талаб қиламиз. Ишчилар ҳам шундай.

Мабодо иккала томон ўртасида низо пайдо бўлгудек бўлса, юқори ташкилотларга мурожаат этилади. Ҳали бизда ундай ҳолат бўлгани йўқ. Муҳими, бизда ишлаган киши меҳнатига яраша иш ҳақи олади. Ишламаган киши ўз-ўзидан ихтиёрий равишда корхонадан бўшаб кетаверади. Бу ерда бировнинг ишини биров қилмайди. Ҳамма ўзи учун ишлайди. Шу боисдан бўлса керак, ишлаб чиқаришда қолоқлик бўлаётгани йўқ. Ҳар ой ўртача 450-500 минг сўм даромад қилаяпмиз. Бунинг бир қисми солиқ назоратига тўланса, бир қисми қолган тўловларга кетаяпти. Қолган қисми эса ишчиларга маош сифатида берилмоқда. Йил бошидан буён 12,5 миллион сўмлик қурилиш ишларини бажардик. Йил охиригача 22 миллион сўмлик иш бажаришни режалаштирганмиз. Уддасидан албатта чиқамиз.

– Айтинг-чи, ишчиларни ижтимоий ҳимоялашда корхона касаба уюшмаси қўмитасининг улуши қандай бўлаяпти?

– Саволингиз ўринли. Бизда касаба уюшмаси қўмитасининг роли катта. Уюшмага тажрибали ходим Моҳира Каримова раҳбарлик қилади. У ҳар бир кишининг ишини ойма-ой назорат қилиб боради. Ой якунида ўз фикрлари билан маъмуриятга чиқади. Унинг таклиф ва мулоҳазалари ҳисобга олиниб, ишчилар қўшимча равишда рағбатлантириб борилмоқда. Илғор ишчиларга дам олиш учун бепул йўлланмалар бериладн. Туй ва маросим бўлганда жамоа баҳоли қудрат кўмаклашмоқда.

– Омон ака, қурилиш материалларини қаердан олаяпсиз?

– Биз ҳар йил бошида ташкилотлар билан шартнома тузамиз. Бор шартномаларни ҳам янгилаймиз. Мисол учун Россиядаги баъзи ташкилотлар ва қўшни республикалар билан шартнома тузганмиз. Россиядан ёғоч материаллари олаётган бўлсак, Қувасойдан турли темир, яъни арматура материалларини олаяпмиз.

Биз О.Нуриллаев билан бирга корхонани айланиб, Олим Бобожонов, Нусрат Нуриллаев, Моҳира Каримова, Туйчи Исматов каби ишчи-хизматчилар билан мулоқотда бўлганимизда улар корхонадан ва унинг раҳбаридан нолиб гапиришмади. Аксинча, корхонада ишлаб адашмаганликларини айтишди. Ҳа, мазкур корхона 1994 йилдан буён фаолият кўрсатмоқда. Шу ўтган қисқа даврда корхона 380 та ром, 482 та эшик, 1300 куб метр бетон, 250 минг дона керамзит ғишт, 16 минг метр пол гирдига қоқадиган тахта ва бошқа шу каби қурилиш материаллари тайёрлаб беришга эришди. Бундан ташқари 421 дона пойдевор плита ишлаб чиқарди. Қанчадан-қанча биноларни бошдан-оёқ қуриб битказилишини таъминлади. Бугунги кунда корхона қурувчилари Қарши шаҳрида кўп қаватли меҳмонхона қурилишида ҳамкорлик қилмоқда. Хуллас, Қарши шаҳридаги асосий қурилиш объектларида мазкур корхона қурувчилари иштирок этишмоқда.

Омон ака Нуриллаев мазкур ташкилотга раҳбарлик қилишдан олдин «Қаршиқурилиш» бошқармасида, 13-қурилиш трестида нуфузли лавозимларда ишлаган. У қаерда ишламасин, ўзининг ташкилотчилиги, ташаббускорлиги билан эл иззат-ҳурматига сазовор бўлган. Доимо ўзи ишлаётган корхона ва унинг ишчилари ҳақида қайғуради.

Ҳа, раҳбар шундай бўлиши керак. У бир гуруҳ мансабдорлар учун эмас, аксинча ўз жамоаси манфаати учун жон куйдирадиган инсон бўлиши шарт. Омон акада бу фазилатлар мужассам. Шу боисдан бўлса керак, барча унинг номини ҳурмат билан тилга олади. Раҳбар эса ушбу иззат-икромнинг қадрига ета билиши керак.

Аҳрор САМАРИДДИНОВ,
«Ишонч» мухбири

«Инсон манфаатлари – олий мақсад» танловига

ДАДИЛ ОДИМЛАР

2. ЕР-НОЁБ ХАЗИНА

Туман хўжаликларида кетма-кет иккинчи йил гектар бошига 31 центнердан дон ҳосили етиштирилди. Бу кўрсаткич қанчалик қониқарли-қониқарсиз эканлиги ҳақида ҳукм чиқариш учун ғаллакорларнинг сўнгги йиллардаги фаолиятини таҳлил этиш керак бўлади.

Албатта, суғориладиган майдонлар учун ҳосилдорлик 60-70 центнер бўлса деҳқонни мамнун этиши мумкин. Шундай ҳосилдорликка эришиш мумкинлиги тумандаги илғор ижарачи жамоалар эришган натижаларда ҳам ўз исботини топди. Улар гектарига 55-60 центнердан ғаллани йиғиштириб олишди.

Иккинчи томондан икки йил давомида ҳосилдорлик бир хил кўрсаткичда депсиниб қолган бўлса-да, бу кўрсаткич ғаллакорларни қониқтира олмасада, олдинги йилларга нисбатан гектар бошига ҳосилдорлик салмоғи 10-12 центнерга ўсганлигини ҳам эътиборга олиш зарур.

– Шуни айтиш керакки, – дея ҳикоя қилади туман ҳокими Акромжон Сиддиқов биз билан суҳбатда,– ғаллачиликдаги бугунги натижаларимиз унчалик ёмон эмас. Давлат буюртмалари ошириб бажарилди. Деҳқонларга анчагина дон тарқатилди. Бир қанча уруғлик ҳам ажратиб олиб қўйилди.

– Шахсан мени қувонтирадиган ҳолатни айтиб ўтишим керак,– дея сўзида давом этди ҳоким,– ҳозирги натижалар ғаллакорларимизнинг ўзларини деҳқонларимиздан қолиштирмаяпти. Уларда фаолиятларини таҳлил қилишга йўл қўйилган хатоларни аниқ билиб олишга, ердан унумли фойдаланишга интилиш, иштиёқ уйғона бошлагани мен учун қимматлидир.

Деҳқон чиндан ҳам ўзини ернинг ҳақиқий эгаси деб ҳис этаётгани қувонарли ҳол, албатта. Туман қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси бошлиғи Т.Мамажонов, «Ганиобод», С.Азизов номли, «Пахтақайнар» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятлари, «Соҳиблар» жамоа хўжалиги мутахассислари ҳамда ғаллакорлари билан суҳбатлар чоғида шу нарса маълум бўлдики, бугунги деҳқонлар фақат юқори натижани ўйлабгина қолмай, ўзларининг ноёб хазиналари бўлмиш ерга қулоқ тутиш, унинг қандай нафас олаётгани, дардини билишга ҳам жиддий интилмоқда. Йўл қўйилган хатоларни такрорламаслик қатъий мақсад қилиб қўйиляпти. Масалан, 1995 йил кузида ғалла майдонлари 3 мартадан ўғитланиб, агротехник талабларнинг ҳаммасини бажаришга ҳаракат қилинган бўлсада, экиш даврида ортиқча шошма-шошарликка йўл қўйиб, ерлар яхши танланмай қолганди. 1996 йил кузида эса, ерлар танланиб, юқори балли серунум ерларга дон экилди. Бироқ, ўша кезлари сифатли, сара уруғ топиш имкони бўлмай, истиқболли уруғлар ҳам экиб юборилишига йўл қўйилди.

Бунинг устига умуман туманларнинг 70 фоизи Сух дарёсидан сувини ичадиган даштшағалли ерлар, дарё сувини мўлжалидан анча кам бергани туфайли айни ғалла гуллаган пайтлари экин майдонлар 2 марта сувдан қолди. Шунга қарамай, ғаллакорларнинг миришкорлиги, улар ҳар бир экин майдонининг агротехник ҳолатини аниқ билиб, азотли, калийли ва фосфорли ўғитлар билан ерларни табақалаштирилган ҳолда озиқлантириб боришга қатъий амал қилганликлари туфайли қийин аҳволдан чиқиб олинди. Ваҳоланки, энг долзарб пайтларда зарур миқдордаги сувнинг 60 фоизигача олинганди, холос. Бунда ҳам 355 минг куб метр зовурлар, 719 минг куб метр ариқ қазиш ишлари бажарилганлиги, бетон каналлар, сув иншоотлари, сув ўчоғи постлар таъмирланганлиги қўл келди.

Хуллас, бу йилги ғалла экиш мавсумига тайёргарликда кўп омиллар ҳисобга олиняпти. Энг аввало, Вазирлар Маҳкамаси қарорига асосан Андижондан 778 тонна юқори ҳосилли «Скифянка» уруғи олинди. «Пахта қайнар» хўжалигида ҳам шундай уруғдан 160 тоннаси ҳозирлаб қўйилди. Ғалла экиладиган майдонлар мелиоратив ҳолати сувга ўчлиги ва бошқа омилларни ҳисобга олиб танланяпти. 1995-1996 йиллар давомида «Пахтақайнар», С.Азизов номли, Ғафур Ғулом номли хўжаликларда жами 556 гектар ер таъмирланган бўлса, бу йил С.Азизов номли ва «Ўзбекистон» хўжаликларининг ўзида 605 гектар ер таъмирланиши режалаштирилган.

– Ғаллачиликнинг яна бир истиқболли йўналишига эътибор беряпмиз,– дейди «Ўзбекистон» корпорациясининг бош директори Баҳодиржон Абдалиев.– У ҳам бўлса Андижон технологияси бўйича плёнка остига чигит экилиб, парвариш қилинган майдонларда ғалла етиштиришни кўпайтиришдан иборат. Тажриба шуни кўрсатяптики, сентябрнинг охири, октябрь ойи бошларида ғўзапоялари йиғиштириб олиниб, дон экилган майдонларда, ғўза қатор ораларига экилганидан кўра ҳосилдорлик 10-15 центнерга кўп бўлар экан. Бу йил шуни албатта ҳисобга олиб иш кўрамиз.

Муҳими шундаки, ўзбекистонликлар эндиликда омилкорлик, илғор тажриба, фан тавсиялари асосида ишлаш, ўз бебаҳо бойликлари бўлмиш ерни эъзозлаш ва шу асосда кўзлаган мақсадларига эришиш йўлида тинмай изланмоқдалар ҳамда ғаллачиликни бошқа соҳалар каби ривожлантиришдек катта ва равон йўлга чиқиб олишга интилмоқдалар.

А.ТЎХТАСИНОВ,
«Ишонч» мухбири

Касаба уюшма: кеча, бугун, эртага

МЕҲНАТКАШГА МАДАДКОР БЎЛИНГ

«Ишонч» саҳифаларида юқоридаги рукн остида эълон қилинаётган мақолаларни кўздан кечирарканман, ҳақиқатан ҳам касаба уюшмалари қандай мураккаб шароитларда ишлаганликларини ўйлаб қоламан. Дарҳақиқат, энг оммавий ва халқчил жамоат ташкилоти давр ноҳақликларига, ўша йилларда ҳукмронлик қилган коммунистик фирқага бўйсунишга, унинг чизган чизиғидан чиқмасликка мажбур этилган эди. Энг алам қиладиган томони ҳатто, иш режалари партия йиғилишларида кўриб чиқилиб тасдиқланишгача бориб етди. Унинг большевиклар партиясидан олдин дунёга келганлиги, ҳозирги кунда жаҳоннинг энг тараққий топган минтақаси ҳисобланмиш Европада ва қолаверса, дунёнинг бошқа томонларида ҳам меҳнаткаш манфаатини ифодаловчи қудратли кучга айланганлиги ўйлаб кўрилмасди. Ахир Ер юзи мамлакатларида бугунги кунда қанчадан-қанча партия ва ҳаракатлар фаолият кўрсатишяпти. Истиқлолдан сўнг чинакамига демократик ва қонунийликка асосланган давлат сари бораётган Ўзбекистонимизда ҳам шундай ҳолатни кузатишимиз мумкин. Ҳолбуки, фуқаронинг ҳуқуқий таянчи ва мададкори бўлган касаба уюшмалари эса биттагина.

Шу ўринда бир воқеа ҳеч эсимдан чиқмайди. 1989 йилнинг охирлари. СССР сиёсий ва иқтисодий бўҳронга учраган. Аммо отдан тушса ҳам эгардан тушгиси келмайди, деганларидек, барибир партия ташкилотлари аввалги ҳукмронлигини ўтказиш учун интилишарди. Жумладан, корхона партия қўмитаси йиғилишида техника хавфсизлиги масаласи бўйича бўлим бошлиғи ҳисоботи муҳокама қилинмоқда эди. Партком аъзолари тўсатдан бу соҳада профком ҳисоботини ҳам тинглаш талабини қўя бошладилар. Мен касаба уюшма Устави бўйича партия қўмитаси йиғилишига эмас, балки конференцияга ҳисобот бериладн деб ҳарчанд тушунтирмайин қўмита аъзолари гапимни эшитишни ҳам исташмасди. Мен бу билан яна бир маротаба таъкидламоқчиманки, ўша пайтларда касаба уюшмалари фаолиятини йўналтирувчилар, раҳнамолари партия қўмиталари, қолаверса, маъмурият эди

1991 йилнинг биринчи сентябрида Ўзбекистон Республикасининг мустақил деб эълон қилинганлиги, 1992 йил 2 июлида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари» тўғрисидаги Қонун касаба уюшмалари ҳаётида туб бурилишлар даврини бошлаб берди. Ушбу Қонунда «Касаба уюшмалари ўз фаолиятида давлат бошқарув идораларидан хўжалик идораларидан, сиёсий ва бошқа жамоат ташкилотларидан мустақилдир, улар олдида ҳисобдор эмаслар ва улар томонидан назорат қилинмайдилар» деб аниқ-тиниқ кўрсатиб қўйилган. Ана шу ҳужжат асосида ва юқори касаба уюшмаларининг қарор ва кўрсатмаларига биноан касаба уюшма қўмитаси ўз иш фаолиятини кўради, ўзига тегишли шундай мазмундаги дастурлар доирасида иш олиб боради. Булар касаба уюшма қўмитаси қурултойи қарорларида, жамоа шартномаларида ва маъмурият билан муносабатларда ўз аксини топиб боради.

Чунончи, корхонамиз касаба уюшма қўмитаси билан боғлиқ мисолларга мурожаат қилсак, бизнинг маъмурият билан тузган жамоа шартномамизда ходимларни ижтимоий-иқтисодий муҳофазалаш, жумладан, қуйидагилар ўз ифодасини топган. Чунончи:

- Кўп йиллар ишлаб нафақага чиқаётганларга кузатиш вақтида ўртача маошининг 3 баробардан 6 баробаригача миқдорида пул билан тақдирланадилар.
- Корхонада 20 йил ва ундан ортиқ меҳнат қилган, алоҳида хизматлари бўлган кишилар нафақаларига қўшимча 30 фоиздан пул қўшилади.
- Вафот этган ходимларининг дафн маросимлари учун кетадиган харажатлар тўлалигича корхона ҳисобидан бўлади.
- Яқин кишилари вафот этганларга энг кам иш ҳақи миқдорида ёрдам пули тақдим этилади.
- Ишловчиларга тиш қопламаси қўйиш зарурати туғилса, хизмат ҳақининг бир қисми, 20 йил ва ундан кўп ишлаганларга бепул тиш қўйдириб олишлари таъминланади.

Хуллас, ана шундай ҳуқуқий ҳужжат асосида ходимларнинг дам олиб саломатликларини мустаҳкамлашлари учун 15 та, болалар дам олиш масканлари учун 420 та, турли шаҳарларга ва ўзга юртларга саёҳатлар учун 50 та санаторий-профилакторийларга 600 та йўлланма ажратилган. Авлодлар давомийлигини таъминлаш учун ходимларнинг фарзандларидан 6 нафари шартномага биноан пуллик олийгоҳларда билим олмоқдалар.

Маълумки, ҳозирги мураккаб шароитда маошларнинг вақтида берилишига эришиш ҳам касаба уюшмаларининг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда. Биз бу борада қаттиқ назорат ўрнатганмиз. Агар маошнинг бир қисми ўзимизда тайёрланаётган маҳсулотлар ҳисобидан бериладиган бўлса, у 25 фоиз арзонлаштирилган баҳоларда тақдим этилиши таъминланган.

Биз яна шундан ҳам мамнунмизки, мамлакатимиз касаба уюшмалари ривожланган давлатлардаги ўз ҳамкасблари иш усулларини ўрганиб келмоқдалар. Масалан, машинасозлик ходимлари касаба уюшмалари қўмитаси раислари жаҳон касаба уюшма ҳаракатининг илғор йўналишлари бўйича хорижда тажриба ўрганиб қайтишди. Бу эса бизнинг навбатдаги иш фаолиятимизда қўл келиши турган гап.

Мусохон МУСАЛИМОВ,
Наманганадаги «Узэлектротерм» ҳиссадорлик жамияти касаба уюшма қўмитасининг раиси

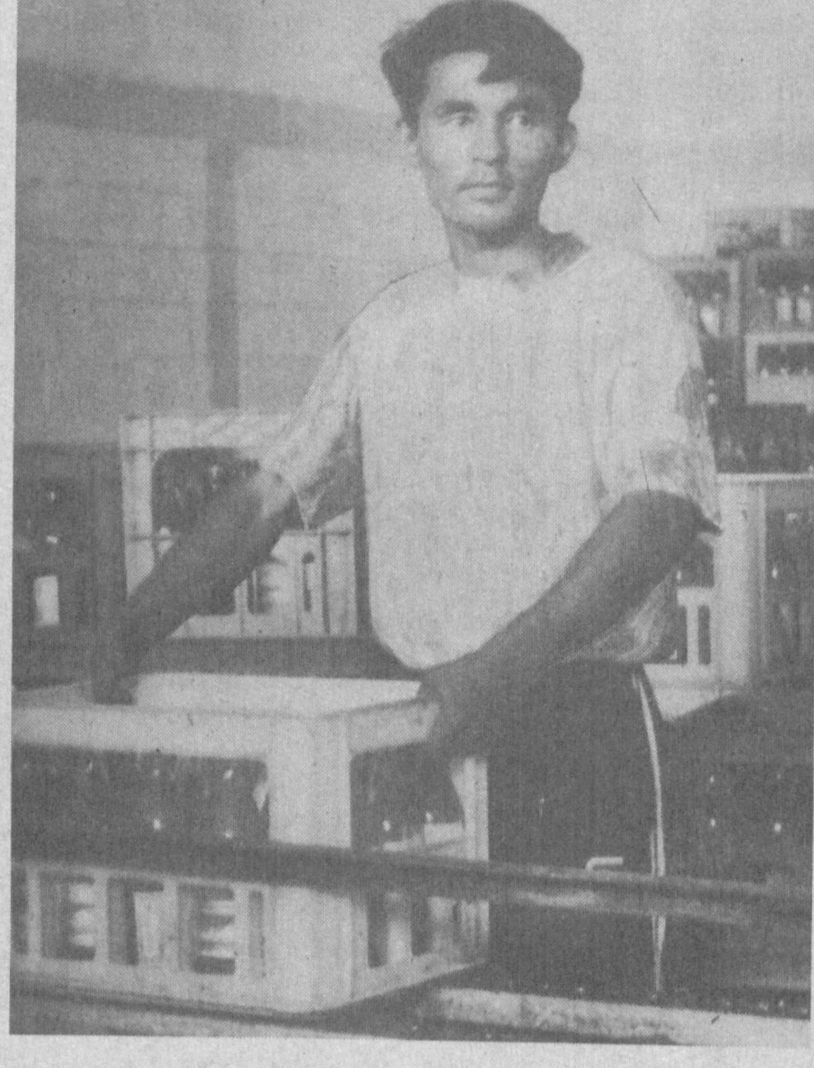

ГУЛИСТОН шаҳридаги «Лаззат» тармоқ корхонаси ходимлари турли хил ичимлик сувлари ишлаб чиқиб халқ эҳтиёжини қондирмоқда. Корхона турли хил ичимликлар ишлаб чиқариш билан чекланиб қолмасдан пиво ишлаб чиқаришни ҳам йўлга қўйди. Бугунги кунда корхонанинг «Гулистон» номли пивоси истеъмолчиларга етиб борди. Бу ерда бир кеча- кундузда 10 минг литр пиво ишлаб чиқилади.

СУРАТДА: тайёр маҳсулотлар цехи ишчиси Собир Деҳқонов.
Н. АЛМУРОДОВ олган сурат.

Иқтисодий кузатув

БОЗОР: ТАРТИБГА СОЛИНАДИ, НАЗОРАТ ҚИЛИНАДИ

- *Талаб ва таклиф нисбати*
- *Рақобат — манфаатлар тўқнашуви*
- *Иқтисодиётни тартибга солиш — ижтимоий сиёсат*
- *Бозор иқтисодиёти қайси моделда (шаклда) ривожланмасин, давлатнинг муайян аралашувини тақозо этади.*

Бозор иқтисодиёти шароитида иқтисодиётни тартибга солишнинг асосий механизми ***талаб ва таклиф*** қонунидир. Талаб қонунининг мазмуни шундан иборатки, бозордаги талаб товарларнинг нархига нисбатан тескари мутаносибликда ўзгаради, таклиф қонунида эса, аксинча — бозордаги таклифнинг миқдори нархга нисбатан тўғри мутаносибликда ўзгаради. Шундай қилиб, бозорнинг бир томонида талаб, иккинчи томонида таклиф туради ва бутун иқтисодиёт талаб билан таклифнинг нисбатига боғлиқ бўлиб қолади. Агар товарларга бўлган талаб ошса, нарх кўтарилади ва аксинча, талабга нисбатан таклиф ошса — нарх пасаяди.

Яна бир нарса тўғрисида изоҳ беришга тўғри келади, яъни жамият миқёсида товар ва хизматларнинг нархи ошса, пулнинг қадрсизланиши рўй беради. Бу жараён бошқача ҳолатда ҳам намоён бўлиши мумкин, яъни баъзи бир товарларнинг нархи ўзгармай, баъзи бир товарларнинг нархи ошиши, борингки, баъзи бир товарларнинг нархи пасайиши ҳам мумкин. Лекин жамият миқёсида нархлар индекси ошса, бу ҳолат пулнинг қадрсизланишини билдиради.

Хўш, энди назариядан амалиётга ўтайлик. Ўзбекистонда талаб билан таклифнинг ўртасидаги нисбат қандай, у қандай ҳолатда ўзгариб келмоқда? Амалий кузатув шу нарсани кўрсатадики, талаб таклифга қараганда тез суръатлар билан ўзгариб келмоқда. Албатта, бунинг объектив сабаблари бор, лекин шу нарсани айтиш жоизки, сўнгги йилларда талаб билан таклиф ўртасидаги нисбатни мувофиқлаштириш юзасидан давлат томонидан анча-мунча ишлар олиб борилмоқда.

Ўз-ўзидан савол туғилади: жамият миқёсидаги талабга (жами талабга) қандай омиллар таъсир этади? Талабнинг ўзгаришига қуйидаги омиллар таъсир этади. Юқорида айтганимиздек, талабга аҳоли пул даромадининг ўсиши, кўпайиши таъсир этади. Шу билан бир қаторда: товарларнинг нархи, харидорларнинг диди, ўринбосар ҳамда бир-бирига боғлиқ товарлар нархи, харидорларнинг сони таъсир этади. Менинг фикримча, омилларнинг ичида газетхонларимиз учун тушунарсизи «харидорлар сони» омили бўлса керак. Бир томондан харидорлар сонининг ўзгариши тушунарли. Чунки бозорда харидорлар сонининг кўпайиши талаб ортишига олиб келади. Бу ерда мен бошқа нарса тўғрисида гапирмоқчиман, яъни республикамизда йилдан-йилга аҳоли сони кўпаймоқда. Расмий маълумотларга қараганда, республикамизда ҳар йили аҳоли 400,0 мингдан ортиқроқ кишига кўпаймоқда. Бу кўпайган аҳолига истеъмол товарлари, хизматлар керак ва улғайган ёшларни иш билан таъминлаш лозим. Булар ўз навбатида талабнинг ошишига олиб келади. Таклифга қандай омиллар таъсир этади? Таклифга биринчи навбатда нарх таъсир этади. Бундан ташқари: 1) Товарни таклиф этувчи томонидан сотиб олинадиган ресурслар нархининг пасайиши харажатларни камайтириб, товар ишлаб чиқаришни кўпайтиради, таклиф ортади. Ресурслар нархи ошса, товар ишлаб чиқариш қисқаради. 2) Такомиллашган технология ишлаб чиқариш ҳажмини оширади, яъни ресурслар харажати камаяди ва маҳсулот кўпроқ ишлаб чиқарилади.

3) Солиқ ва субсидиялар ҳам таклифга таъсир этади. Давлат томонидан солиқларнинг пасайиши (эгри солиқлар) ишлаб чиқариш харажатларини камайтиради. Тўғри, солиқларнинг камайиши ишлаб чиқаришни кенгайтириш учун ва кўпроқ товарлар ишлаб чиқариш учун шароит яратади. Давлатнинг тадбиркорлар учун субсидия бериши ҳам кўпроқ товар ишлаб чиқариш учун рағбатлантирувчи омилдир.

4) Нархнинг ошиш эҳтимоли ва товар ишлаб чиқарувчиларнинг сони. Менинг фикримча, бу омил ҳаммага тушунарли ва изоҳ беришнинг зарурияти йўқ деб ўйлайман.

Юқоридаги омиллар таъсирида талаб ва таклиф доимо ўзгариб туради. Шу билан бирга нархлар ёрдамида талаб ва таклиф ўртасида маълум бир нисбий мувозанат вужудга келадики, у бозор мувозанати дейилади.

Бозор иқтисодиётини тартибга солишнинг муҳим механизми бу рақобатдир. Рақобат манфаатларнинг тўқнашиш жараёни бўлиб, у ишлаб чиқарувчилар ўртасида ва истеъмолчилар ўртасида ҳамда сотувчилар (ишлаб чиқарувчилар) ва харидор ўртасида бўлади. Бизнинг иқтисодиётимизда ишлаб чиқарувчилар (сотувчилар) ўртасида ҳамда харидорлар билан сотувчилар ўртасида ўзаро ҳақиқий рақобат борми, йўқми? Республикамизда маданийлашган рақобатнинг вужудга келиши учун анча-мунча ишлар амалга оширилиши керак.

Бозор иқтисодиётининг тартибга солинишида давлатнинг роли катта. Иқтисодиётнинг давлат томонидан тартибга солиниши деганда давлатнинг ўз чора-тадбирлари, ўзининг иқтисодий сиёсати орқали такрор ишлаб чиқаришга таъсир этиши тушунилади. Албатта, давлат томонидан кўриладиган чора-тадбирлар иқтисодий ўсишга, халқ фаровонлигини оширишга, макро-иқтисодиётнинг барқарорлигини таъминлашга қаратилган. Бу масалага давлат микроиқтисодий фаолиятни рағбатлантириш ва уларга ёрдам кўрсатиш орқали эришади.

Давлатнинг иқтисодиётга аралашиш даражаси, таъсир доираси ҳар бир мамлакатда ҳар хил. Бу жараён мамлакатдаги иқтисодий, тарихий, сиёсий, ижтимоий шароитларга боғлиқ. Масалан, агар Франция, Швеция, Австрияда давлатнинг иқтисодиётга аралашуви нисбатан кучли бўлса, Германия ва АҚШда бу аралашув нисбатан кучсиз. Хўш, бизнинг республикамизда давлатнинг бозор иқтисодиётига аралашуви кучли бўлиши керакми ёки кучсиз? Республикамизнинг бозор иқтисодиётига ўтишининг ўзига хос хусусиятларидан бири — бу ижтимоий йўналтирилган иқтисодиёга ўтиш объектив ҳолатда давлатнинг иқтисодиётга кучли аралашувини тақозо этади. Бу ерда шу нарсани айтиш керакки, давлатнинг иқтисодиётга аралашуви, тартибга солинишини мутлоқ ижобий ҳолат деб бўлмайди. Бу нарса бир томондан яхши бўлса, иккинчи томондан у салбий натижаларга олиб келиши мумкин. Давлатнинг иқтисодиётга аралашуви ишлаб чиқарувчилар (сотувчилар) билан истеъмолчилар (харидорларнинг) ташббусини боғлаб қўяверади.

Бильакс, давлатнинг иқтисодиётга аралашуви, иқтисодиётни тартибга солиниши умумиқтисодий мувозанатни таъминлайди, иқтисодиётнинг келажаги учун йўл очади.

Хўш, давлат қандай механизмлар ёрдамида иқтисодиётни тартибга солади? Бу механизмлар қуйидагилардан иборат: давлат иқтисодиётини тартибга солиш, бошқариш мақсадида қонунлар, меъёрий ҳужжатлар ишлаб чиқаради. Оддийроқ қилиб айтадиган бўлсак, агар биз иқтисодиётни бир ўйин деб фараз қилсак, ана шу ўйин қизиқарли, самарали ўтиши учун ўйин қоидаси ишлаб чиқилади. Худди шунингдек, иқтисодиётнинг қонун, қоидалари ишлаб чиқилади. Яна таъсир этадиган механизмларга давлатнинг нарх, иш ҳақи, солиқ, кредит, пул муомаласи, инвестиция, молия сиёсатлари киради. Давлат иқтисодиётга асосан рағбатлантиришни кучайтириш ёки сусайтириш орқали таъсир этади.

Давлатнинг иқтисодиётга таъсир этувчи механизмлари ичида нарх сиёсатининг роли ҳақида тўхталмоқчиман. Давлат нарх ёрдамида иқтисодиётга қандай қилиб таъсир кўрсатади? Умуман, нарх ёрдамида таъсир кўрсатишнинг маълум бир чегараси борми? Жаҳон амалиётини таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, давлатнинг нарх ёрдамида иқтисодиётга таъсир кўрсатиш чегараси йўқ. Бу жараён ҳар бир мамлакатда ҳар хил амалга ошади. Бизнинг республикада бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида шароитимизни ҳисобга олган ҳолда нархлар секинаста (либераллашди) эркинлаштирилди. Мустақиллигимизга олти йил тўлаётган бўлса ҳам, иқтисодий таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, тақчил иқтисодиёт шароитида бир иқтисодий тизимдан иккинчи иқтисодий тизимга ўтиш учун товар ва хизматларнинг нархини янада секин эркинлаштириш орқали давлатнинг нарх белгилашдаги ролини кучайтириш керак экан. Ўйлайманки, вақт ўтиши билан бу масалага бизнинг олимларимиз қайтади ва ўз хулосаларини билдиришади. Рақобат бўлмаган, тақчил иқтисодиётда нархларнинг тез суръатда эркинлаштирилиши нархларнинг нархларнинг ошишига ва аҳоли турмуш шароитининг пасайишига олиб келади.

Хўш, ҳозирги кунда республикамизда давлат томонидан нархлар сиёсати қандай амалга ошмоқда? Ҳозирги кунда ишлаб чиқарилган товарларга ва хизматларга қўйиладиган нархлар эркинлаштирилган. Шу сабабдан бўлса керак, кўп истеъмол товарларининг ва хизматлар нархининг ўсиши иш ҳақининг ўсишига нисбатан тезроқ кечмоқда. Тўғри, ҳукуматимиз аҳолига, иқтисодиётимизга озгина бўлса-да, ўзининг таъсирини кўрсатиш мақсадида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидан пахта ва ғалланинг маълум ҳажмини давлатнинг белгиланган нархида сотиб олмоқда. Бу бир томонлама мақсадга мувофиқ ҳамдир. Бир тармоқда бир корхонада белгиланган нарх хоҳлаймизми йўқми, кейинги тармоқдаги корхонанинг ишлаб чиқаришига, харажатларига таъсир кўрсатади. Бу эса ўз навбатида, ундан кейинги тармоқдаги корхонанинг маҳсулотини нархига ҳам таъсир кўрсатади.

Ҳукуматимиз аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида ҳамда иқтисодиётга ўз таъсирини кўрсатиш мақсадида 1 августдан бошлаб баъзи бир озиқ-овқат маҳсулотларини санитария талабига жавоб берадиган, жиҳозланган магазинларда савдо устамаси 20 фоиздан ошмаслик шарти билан сотишга рухсат берди. Давлатнинг бу чора-тадбири қисқа вақт ичида ўз натижаларини кўрсатмоқда. Нархлари ошиб кетган кўп озиқ-овқат маҳсулотларининг нархи анча пасайди, бу халқ фаровонлигининг ошишида ўз таъсирини кўрсатаётир. Юқоридагилардан шу нарса кўриниб турибдики, давлатнинг иқтисодиётга таъсир этадиган механизмлари ранг-баранг, улардан кенгроқ фойдаланиш зарур.

Тоғаймурод ЖУМАҚУЛОВ,
Тошкент Молия институтининг «Умумиқтисодиёт назарияси» кафедрасининг мудири, иқтисод фанлари доктори, профессор.

ОИЛА ДАВРАСИДА

Одамийлик сабоқлари

ЎЗГАНИНГ ҲАҚИ

Муҳтарам, азиз биродарлар, мўмин-мусулмон бўлиш жуда ҳам қийин. Сиз билан бизга юклатилган вазифаларни виждонан бажарсак, Оллоҳ айтгандай ибодат қилсак, шундагина мўмин-мусулмон бўламиз. Бу номга эга бўлиш нақадар қийин эканлигини, нақадар кучли эътиқод кераклигини билмаймиз. Шу билан бирга биздан жуда катта муҳаббат ва садоқатни талаб этади. Бундай қарасак, ҳамма мўмин-мусулмонга ўхшайди. Лекин муомалада, савдода, тижорат ишларида, меҳр-оқибат ва одамгарчиликда, омонатга хиёнат қилмаслик, муҳтожга қарз бериб туришга келганда баъзиларда мусулмончиликдан асар ҳам кўринмайди. Инсон фақат дўппи, чопон кийиб олгани билан мусулмон бўлиб қолмайди. Аввало қалбни тўғрилаб, гуноҳ қилмоқликдан тийилиб, комил инсон бўлишликка интилиб яшамоғи лозим. Мусулмончиликнинг шартларидан бири ўзганинг ҳақидан қўрқишдир.

Инсон пайдо бўлибдики, меҳр-муҳаббат, тош-тарозу деган тушунчалар мавжуд. Бозорларда кўрамиз, биримиз сотамиз, биримиз сотиб оламиз, биримиз ўлчаб берамиз, биримиз ўлчаб оламиз. Мана шу жойда ИМОНингизни йўқотманг. Ана шундай ўлчов пайтида кимда-ким бировнинг ҳақига хиёнат қилса, гуноҳкор бўлади. Бу гуноҳ кечирилмайдиган гуноҳ ҳисобланади. Бир оятда шундай дейилган: **«Бировнинг ҳақига хиёнат қилганлар бир ҳалокатта йўлиқсин ёки бир балога учрасин»**. Жаҳаннамда бир водий бор, уни воил дейдилар. Жаҳаннамнинг ўзи ҳам мени воилга туширмагил дея Оллоҳдан паноҳ сўрар экан. Бу жаҳаннамнинг ичидаги жаҳаннам — қамоқхона ичидаги қамоқхона, зиндоннинг ичидаги зиндон. Воил шундай бир жойки, унга ниҳоятда ашаддий гуноҳкорлар тушади. Пайғамбаримиз Муҳаммад САВ айтган эканлар: «Эй умматларим, сиз ўлчаб бериш ва ўлчаб олишда ниҳоятда ҳушёр бўлингки, сизлардан олдин ўтган хиёнаткор одамларга ҳалокат, балолар ёғилди. Уларни ер ютиб кетди, тепаларидан ўтли ёмғирлар ёғди ёки очарчилик бўлиб қирилди, арзимаган сабаб билан уруш қилиб, миллион-миллион ҳисобда бир-бирларини қириб ташладилар. Улар ўлчовда хиёнатга йўл қўйганликлари учун шундай балоларга йўлиқдилар».

Бирор жойда қирғин бўлса, ажабланманг, уларни аҳмоқ деб ҳам ўйламанг, бу ўша одамларнинг гуноҳу хиёнатлари ниҳоятда кўпайиб кетгани туфайли Оллоҳнинг юборган жазосидир.

Оллоҳ баъзиларга шу дунёнинг ўзидаёқ жазо беради. Шундай бир дардни бериб қўядики, гуноҳкор одамнинг ноҳақ еб-ичгани, тарозидан уриб қолганлари баданидан оқади. Ёки бир фарзанд берадики, кўрган кунига «дод» деб юборар даражада даҳшатли азобга йўлиқади. Ана шунда ўша одам ҳаётлигидаёқ Оллоҳга тавбалар қилиб, гуноҳларини кечиришни сўрамоғи лозим, чунки Оллоҳ унга охирги имкониятни, яъни жаҳаннам ўтида жизғанак бўлиб азобланишлардан қутқармоқ ниятида бандасига кўрсатган марҳаматини англаб етмоқ лозим.

Кечирилмайдиган гуноҳ — бу бандаларнинг бир-бирларига қилган зулмларидир. Бу қасосли гуноҳ бўлиб, албатта ҳисоб-китоб қилинмасдан кечириб юборилмайди. Бировнинг ҳақини тортиб олиш, бировнинг ерига, уйига эгалик қилиб, зўравонлик ўтказиш, калтаклаш, қўрқитиш — мана шуларнинг ҳаммаси зулм. Бу зулмлар қиёматта қолар экан. Зулмкор одам Оллоҳга минг тавба-тазарру қилиб, гуноҳларини кечиишни сўраса ҳам, токи зулм кўрган одамларнинг ҳаммаси уни кечирмасалар, Оллоҳ ҳам кечирмас экан.

Ҳа, азизлар, қилаётган гуноҳларингизни ҳеч ким кўрмаяпти, деб ҳам ўйламанг. Яхшиси қандай гуноҳ қилган бўлсангиз ҳам, барчаси учун ҳаётлигингиздаёқ Оллоҳдан паноҳ истанг, гуноҳларингизни ювишга жон-жаҳдингиз билан киришинг. Сўнгра бир кун келиб қиёмат кунида: Оллоҳ, шунча гуноҳларим бор экан, ўша ёруғ дунёда жазоласанг бўларди-ку, тавба қилган бўлармидим» — дея армонда қолманг.

Огоҳ бўлинг, оппоқ сутга сув қўшиб, қатиқнинг ёғини олиб қўйиб ёки яхши маҳсулотни кўрсатиб қўйиб, яроқсизини бериб юборишдек оғир гуноҳлар сизни энг даҳшатли жаҳаннам азобларига йўлиқтиради. Ҳисобли дунё бу, азизлар.

Мусулмон деган шарафли номни кўтариб юрибмизми, шу муқаддас номга муносиб бўлайлик.

Фозил қори маърузаси асосида Шомаҳмуд Шобилолов тайёрлади.

«ОИЛА ДАВРАСИДА»НИНГ МУҲТАРАМ ЎҚУВЧИЛАРИГА

Азиз газетхонлар. Сиз биласизки, оила мисоли бир давлат. Агар шу оила мустаҳкам бўлса, давлат ҳам мустаҳкам бўлади. Президентимиз ва ҳукуматимиз оилани мустаҳкамлаш, одамларнинг аҳил-иноқ, тинч-тотув ва ҳур-фаровон яшашига катта эътибор бериб келаётир.

Шуни эътиборга олиб, таҳририятимиз йил бошида «Оила даврасида» саҳифасини ташкил этди. Унда берилаётган мақолалар газетхонларимизда катта қизиқиш уйғотмоқда. Буни таҳририятимизга келаётган хатлар тасдиқлаб турибди.

Шунга қарамай, таҳририят «Оила даврасида» саҳифасини янаям ранг-баранг ва ўқимишли бўлиши йўлида иш олиб бораётир. Албатта бунда сиз азиз газетхонларнинг ёрдамингиз, маслаҳатингиз зарур. Саҳифанинг қизиқарли ва мазмунли чиқарилишига ўз улушингизни қўшишингизни сўраймиз. Хат-хабарларингизни кутамиз, азиз газетхонлар.

ИБН СИНО САБОҚЛАРИ

БЕҲИ

Беҳи терни тўхтатади. Унинг ёғи совуқдан ёрилганга фойда қилади.

Ёғи учуққа жуда фойда қилади.

Ёғи ҳол яраларига ишлатилади.

Қўрга кўмиб пиширилганини кўздаги иссиқ шишларга қўйилади.

Сиқиб олинган суви «тикка нафас олиш» ва астмага фойдалидир.

У қон туфлашни ҳам тўхтатади.

Уруғи эса томоқ қирилишида фойда қилади ва ўпка пайини юмшатади

ИТУЗУМ

Итузум ички ва ташқи иссиқ шишларнинг ҳаммасига ҳам қўйиб боғлаш учун яхши. Ички иссиқ шишларга қарши унинг суви ичилади.

Итузумдан ортиқ ичилса жинниликнинг келиб чиқишига сабабчи бўлади.

Суви билан ғар-ғара қилинса, тилдаги шишларга фойда қилади.

Итузумнинг уруғи сийдикни ҳайдайди.

Итузумни миқдоридан кўп ейилса, ўлимга олиб боради.

ЧИЛОНЖИЙДА

Чилонжийданинг энг яхшиси йирик, чиройли ва ранги қизилидир.

Чилонжийданинг кўкрак ва ўпкага фойдаси бор.

Чилонжийда буйрак ва қовуқ оғриғига фойда қилади.

МУРЧ

Мурч майиз билан қўшиб чайналса, ёпишқоқ балғамни кўчиради ва бутунлай йўқотади.

Мурч оғриқларни босувчи ва асабни қиздирувчидир.

Натрун билан ишлатилса, бадандаги доғни тозалайди.

Натрун билан қўшилса оздиради.

Агар асал қўшиб танглайга суртилса, томоқ оғриғига фойда қилади ва ўпкани тозалайди.

Агарда яланадиган дориларга қўшиб истеъмол қилинса, йўталга ва кўкрак оғриқларига фойда қилади.

Ёғ билан қўшиб суртилса, эт увишишида фойда қилади.

Саидмурод САИДАҲМАД тайёрлаган.

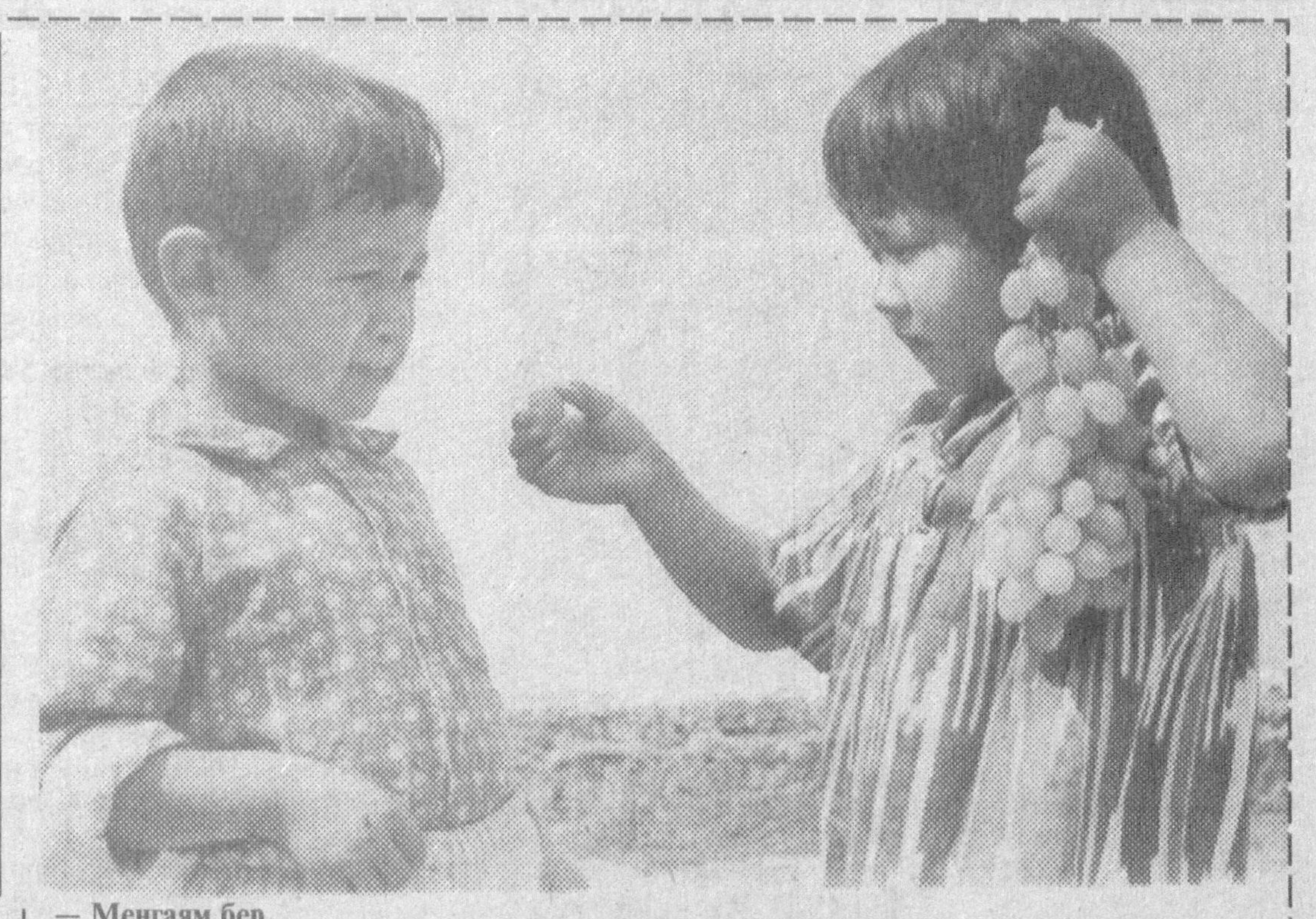

— Менгаям бер...
— Ҳо-о. Майли, биттасини еб кўр

Болалар биринчи сабоқни оилада олади. Болаларнинг илк бадиий тасаввур ва таассуротлари оилада вужудга келади. Улар шу ерда тасвирий фаолиятга доир энг оддий билим, кўникма ва малакани эгаллайдилар. Оилада болалар бадиий тарбияга кўнгилдагидек ташкил этиш ҳамда уларнинг хилма-хил бадиий тарбиясини кўнгилдагидек ташкил этиш ҳамда уларнинг хилма-хил фаолиятга мойиллиги ва интилишини ўз вақтида англаш лозим. Тасвирий расмлар болалар ҳаётининг дастлабки кунларидан бошлабоқ уларнинг кўриш, эшитиш, сезиш, ҳис этиш, турли рангларни идрок қилиши айниқса, теварак-атроф, табиатни муҳофаза этиши муҳим ўрин тутади.

ФАРЗАНДИНГИЗ РАСМ ЧИЗСА...

Дастлаб нарсаларнинг ҳажми, шакли, катта-кичиклиги тўғрисидаги тушунчалари ҳосил қилинади. Сўнгра, турли нарсалар ҳажми, шакли, катта-кичиклигини бир-бирига солиштириш, таққослаш ва рангига қараб фарқлашга ўргатилади.

Болаларни мактабга бадиий жиҳатдан тайёрлаш масаласига ҳам жиддий эътибор бериш муҳим аҳамиятта эгадирки, бу ўз навбатида оилада ота-онани, боғчада тарбиячиларни, мактабда ўқитувчиларнинг ўз масъулиятларини англаган ҳолда ўзаро ҳамкорликдаги ҳаракатини талаб этади. Илк ёшдаги болаларда расм ишлаш хоҳиши кучли бўлиб, пала-партиш, тартибсиз чизган расмларидан улар ўзлари тушунган ҳолда завқ оладилар. Кўпинча тасвир ҳосил қилишда болалар нарсаларнинг ҳажмий муносабатларига эътибор бермай, шаклий жиҳатларини ҳосил қилишга интиладилар.

Оилада болалар бадиий тарбиясида ижобий натижаларга эришиш учун қуйидаги жиҳатларга алоҳида эътибор берилади:

- болани ҳар томонлама тушуниш ва унга меҳрибонлик билан муносабатда бўлиш;
- болани ўз-ўзи билан бўлган шароитида шубҳасиз (сездирмасдан) кузатиш орқали уларнинг нималарга кўпроқ майллари борлигини аниқлаш;
- боланинг турли сифатлари ва уларнинг тавсифи, хислатларини, бадиий қизиқиши ва қобилиятини билиш;
- боланинг сезиш ва кузатувчанлигини ўстириш.

Маълумки, кичик ёшдаги болалар расмларни кўришни, қизиқ эртаклар эшитишни, расм ишлашни жуда-жуда ёқтирадилар. Уларга расмлар ҳақида суҳбат ўтказиш билан бирга «Кўм-кўк ўтлар», «Ҳаво шарлари», «Сув томчилари», «Узун ва қисқа йўллар», «Ғилдиракчалар», «Уйинчоқлар» расмини ишлаш ва пластилиндан нарсалар (тухум, олма, нок, ёнғоқ, тарвуз, таёқчалар, мевалар) шаклини ясаш, қирқиб-ёпиштиришни тавсия этиш мумкин.

Оилада ота-она болаларни расм ишлашда қаламни қандай ушлаш, қайси томонга қараб юргизиш, тасвирни қоғоз юзасида тўғри жойлаштиришга ўргатиш, нарсаларнинг ранги, шакллари, белгилари ҳақида тушунча бериши ва тартиб билан ишлашга ўргатиши керак бўлади. Болага ҳеч қачон сен расм ишлашни билмайсан, бу ишнинг уддасидан чиқмайсан, йиғиштир бу ишингни, деб айтиш ярамайди.

Хулоса шуки, оилада ота-оналар болага тасвирлашнинг энг содда, қулай йўл-йўриқларини ўргатиб бориши, оилада болалар бадиий тарбиясига доир турли масалаларни жамоа бўлиб муҳокама қилишлари зарур. Бундан ташқари болаларни барча зарур ўқув қуроллари билан тўлиқ таъминлаш ҳам муҳимдир. Ана шунда болалар пухта билим олиб, ижодий ўсадилар. Бунинг натижаси эса болаларни эстетик жиҳатдан тарбиялаш вазифаларини муваффақиятли ҳал этиш имконини беради.

Ойсоат ХУДОЁРОВА,
Қори-Ниёзий номидаги институт илмий ходими

Бир мўмин бемор ётган бошқа бир мўмин биродарини кўргани борса, босиб ўтган йўлларида жаннат боғида юргандек бўлади.

***

Фақат хайрли ва савобли ишларга буюрилганда итоат қилиш керак.

***

Биродарларингизга - хоҳ у золим бўлсин, хоҳ мазлум, ёрдам беринг.

***

Дунёдан ўтиб кетганларнинг фақат яхши сифатларини ёд этинглар. Ёмон сифатларидан тилингизни тийинглар.

Ибратли ҳикоятлар

КЎРЛИК САБАБИ

Бир вақтлар бир одам оқила, ақлли ва гўзал хонимга ошиқ бўлиб қолди. У киши ҳам ақлли, эсли одам эди. Афсуслар бўлсинки, бу ҳол узоқ чўзилмади. Маҳбубаси никоҳ кунлариёқ касал бўлиб қолди. Касаллик натижасида қизнинг ҳусн-малоҳати йўқолди, юзлари доғ бўлиб, нималардир тошиб кетди.

Қизни табибга кўрсатдилар, чора топилмади. Ҳакимлар бу чечакка ўхшаган касаллик, дедилар. Қиз йигит билан турмуш қурмасликка аҳд қилди, уялиб йигит кўзига қарай олмасди.

Аянчлиси шундаки, куёв ҳам касал бўлиб қолди. Бир-икки кун ўтгандан сўнг, кўзларим кўрмай қолди, деб зорлана бошлади. Қизнинг раҳми келиб, унга турмушга чиқишга рози бўлди. Улар турмуш қурдилар. Бу икки ақлли жуфт бахтиёр ҳаёт кечира бошладилар.

Орадан неча йиллар ўтиб, аёл яна қаттиқ касал бўлиб қолди, шифо тополмади. Ажали етган экан, вафот этди.

Хотини вафот этганидан кўп ғам чеккан, вафодор эрнинг энди кўзлари очилиб, кўра бошлагани маълум бўлди. Яқинлари, қариндошлари бунда қандай ҳикмат борлигини сўраганларида у одам:

— Бунинг сабаби оилада. Уйланмоқчи бўлган қайлиғим касаллиги туфайли мен билан яшашга кўнавермагач, хасталик асоратидан, сиқилиш туйғусидан қутқариш учун ўзимни кўрликка солган эдим, — деди.

ҲУРМАТ

Фақир бир одам ўз қишлоғидаги ҳамма хонадонларнинг сигирларини тўплаб, яйловда боқиб берар эди. Унинг оғирлиги бировга тушмасди, оиласини шу меҳнати билан боқарди.

Бу чўпоннинг аҳволини тушунадиган, эрининг қадрини биладиган, фаросатли, оқила хотини бор эди. Шунинг учун қишлоқда у энг бахтиёр одам ҳисобланарди.

Қишлоқда кимки хотинидан жаҳли чиқса: «Бор, чўпоннинг хотинидан ибрат олиб кел» — дер эди. Кунлардан бир кун қишлоқ оғаси хотинидан хафа бўлди. Оға хотини ила жанжаллашиб:

— Эй гапга тушунмайдиган, бефаҳм хотин, бориб қишлоғимиз чўпонининг хотинидан озгина бўлса ҳам ақл ўрган. У фақир хотиндан ибрат ол, эр қадрини ўрган, — деди. Унинг хотини:

— Чўпоннинг хотинидан нимани ўрганаман. Эри чўпон бўлса, ўзида на ҳунар, на фазилат бор, — деб қаршилик кўрсатди.

Оға жаҳл билан ишига кетди. Унинг хотини кейин безовта бўлиб қолди. Ўрнидан туриб, чўпоннинг хотинини ҳамма мақтайди, бир кўриб келай, деб уларнинг уйига борди. Борса, чўпоннинг хотини ҳовлидаги, офтобда турган идишдан сув олиб ичар эди. Оғанинг хотини:

— Шу сувдан менга ҳам озгина беринг, — деди.

Чўпоннинг хотини:

— Бу сув исиб қолган, сизга муздай сув олиб келаман, бироз кутинг, — деди. Оғанинг хотини:

— Нега сиз ўзингиз иссиқ сувдан ичяпсизу, менга совуқ сув олиб келмоқчисиз? — деди ҳайрон бўлиб.

Бунга жавобан чўпоннинг хотини:

— Хоним, шу онларда эрим далада жазирамада юрибди. Қуёшда қизиган мешчасидаги сувдан ичаётгандир. Эрим у ерда исиган сувни ичса-ю, мен бу ерда совуқ сув ичсам, хотинлигим қаерда қолади, — деган экан.

Ҳ. ҲАМИДОВ тўплаган.

Аёллар, сизлар учун

ҚОШНИ ПАРВАРИШЛАШ

Қошнинг ранги ва кўриниши аёлларнинг ташқи кўринишини гўзаллаштиради, ёки аксинча. Афсуски, баъзи аёллар бунга етарлича эътибор бермайдилар.

Кечқурун юзни ювгандан кейин қошга ҳам эътибор бериш, чанглардан тозалаш лозим. Махсус витаминли кремлар суришдан эринмаслик керак. Усма суви қошни ўстиради. Қошни бўяшдан олдин тери ва соч рангига эътибор бериш лозим. Бунда қошнинг шаклини, қалин ёки ингичкалигини ҳисобга олиш лозим. Бунга эътибор берилмаса аёл гўзаллигига путур етади. Айримлар юзига яхшигина қарайдилару қошни унутадилар. Демак, қошни бўяш, парвариш қилиш, аёлдан эътибор ва юқори дидни талаб этади. Бу борада қуйидагиларга эътибор беринг:

Камон қошлар камдан-кам аёлларга ярашади.

Калта қошлар юмалоқ юзлиларга ярашади.

Узунлиги ўртача қошлар ҳаммага ҳусн бағишлайди.

Қош ва кўз оралиғи кенг бўлса, кўз катта ва шаҳло кўринади.

ЧИРОЙЛИ КЎЗЛАР — ЮРАКНИ СЎЗЛАР

Кўз парваришида ниҳоятда эҳтиёткор бўлиш лозим. Чунки кўзнинг пардалари жуда нозикдир.

Ёзув-чизув билан кўп ишлаб толиққанда мойчечак ёки петрушка дамламасидан кўзлар чайилса, чарчоқ йўқолади.

Сурма кўзга қувват беради, касалликлардан асрайди.

Алоэдан истеъмол қилиб юрилса, кўриш қувватини оширади. Сут кўзга сурилса, кўриш қувватини оширади.

Занжабил кўзга сурилса, нурини кўпайтиради.

Дарҳақиқат, кўз инсоннинг ички оламини ифодалайди. Кўнгилдаги қувонч ва ғалаёнлар киши кўзида акс этиб туради. Соғлом ва чиройли кўзлар гўзалликни ошириб, завқ- шавқ бағишлайди.

КИПРИКЛАР

Киприклар юзга ҳусн бағишлайди, кўзни чанг-ғубордан асрайди. Битта киприк 150-200 кун яшайди. Хизматини ўтаб бўлганлари тушиб, ўрнига янгилари чиқади. Киприкларнинг ҳар хил бўёқлар билан бўяйвериш зарарлидир. Киприкларни қайириб бўяшдан сақланиш лозим. Тик киприклар ҳам бўялмаслиги керак. Киприкларни соғлом ва мустаҳкам бўлиши, яхши ўсиши учун ейиладиган таомлар хилма-хил ва дармондориларга бой бўлиши зарур.

Мўътабар АЗИМОВА тайёрлади.

ҚАДР

(новелла)

Солижонни нима жин урди? Ҳеч-ким билмайди. Кейинги пайтда ҳаддидан ошиб кетди. Хотинини ҳақоратлаб юрарди, энди тез-тез унга қўл кўтарадиган бўлиб қолди. Мукаррам бошқиш ойнинг ёруғ бўладиган ўн бешини тишини тишига қўйганича кутди. Бўлмади. Пичоқ суякка бориб тақалди. Қуйлаклик олиб келинг деб худога зорланганига қарамай эри қуп-қуруқ келибди. Чойхонада «гап еб» эсидан чиққанмиш.

- Чой обкел.

Мукаррам ўрнидан қимирламади.

- Қулоғинг том битганми? Чой обкел деяпман.- деди Солижон жаҳл билан.

Тумшайиб олган хотини парво қилмаганини кўриб, чойнакка қўлини чўзди. Мукаррам ташқарига чиқишга улгурди. Орқасидан отилган чойнак эшик кесакисига тегиб чил-чил синди.

- Уч талоқ қўйдим, сендай хотин керакмас,- бақирди Солижон.

Мукаррам ҳовлида ўтириб қолди. Солижон бўлса тилини тишлаганича аста хотини ёнига келди. Мукаррам рўмоли билан юзини бекитди-да:

- Яқинлашманг, энди номаҳрамсиз,- деди.

Солижон икки қўли билан бошини маҳкам ушлади. «Нима қилиб қўйдим. Камбағални туянинг устидаям ит қопади деганлари рост экан. Ўлиб-тирилиб уйлангандим».

Ҳаял ўтмай хотини кийим-бошини бўғчага сола бошлади. Солижон ялинди, ёлворди. Мукаррам парво қилмади, онасиникига кетди. Уйи ҳувиллаб қолган, иссиқ ўрни муз бўлган Солижон бошини қаерга уришни билолмади. Чойхонадан бери келмай қўйди.

- Дарвешона юришни бас қил,- дейишди улфатлари.- Домлага бор, йўл кўрсатар.

Эр-хотин титраб-қақшаб домла ҳузурига боришди. Домла Солижондан воқеани эшитгач жиддийлик билан:

- Заифангиз янги турмуш қурсин. Шундан кейингина уйга қайтиши мумкин. Бўлмаса Худонинг қарғишига учрайсизлар.

Бундай «нажот» йўли Солижонни гангитиб қўйди. Мукаррамнинг ҳуши бошидан учди. Улар бор гапни ота-оналарига етказишди. Домланинг айтгани айтган. Ҳафта ўтмай Мукаррам деҳқон йигит Аҳмадга никоҳланди.

Орадан чамаси бир ой ўтгач Солижон Аҳмад эшигини қоқди.

- Хом сут эмган бандаман,- гап бошлади Солижон.- Заифамни олиб кеттани келдим.

Ташқарига қувонч билан чиққан Аҳмад Солижонни кўриб ранги кув' ўчганди. Бу сўзни эшитиб, бошига кулфат тушгандай чўкиб қолди. Юзини рўмол билан бекитган «хотини» дастурхон тузади. «Эр»лар томоғидан бир тишлам ҳам нон ўтмади. Пиёладаги чой жойида совиганича қолди.

- Кўнса, мен рози,- деди Аҳмад зўрға.

Янги уйда меҳр-оқибат кўрган Мукаррам Солижоннинг ниятини англагач гапни чўрт кесди,

- Кетмайман, уйдан ўлигим чиқади.

... Солижон ташқарига қандай чиққанини билмади. Уйига кела-келгунча йўл кўрсатган жўраларию, уларнинг сўзига кирган ўзини лаънатлаб келди...

Холхўжа МИРЗАЕВ

Эр — оила устуни...

ЎҒЛИМ, СИЗГА АЙТАМАН...

Оилада сиз туғилдингиз.

Бахт қуёши чарақлаб кулди. Япроқлар чапак чалиб, қувончли дилларни, хуш онларни қутлади. Ота-онанинг, бобо-бувининг, қариндош-уруғ, қўни қўшниларнинг — ҳамма-ҳамманинг шодлиги беқиёс.

Сизга Темур, Улуғбек, Алишер, Беҳзод, Бобур, Ислом, Исмоил, Абдулла, Муҳаммад, Икром, Тоҳир, Ҳамид, Ғафур, Ойбек каби азиз исмлар қўйилди. Буларнинг замирида буюк орзу — ҳаваслар, пок ниятлар мужассам. Шундай номларга муносиб бўлишни хоҳлайсизми?

— Албатта,— деяпсизми, раҳмат! Сизнинг борлигингиздан ота-онангизнинг боши осмонга етмоқда. Оилада сиз туғилган кундан бошлаб, орзу, умид, ишонч, қайта мустаҳкамланди, юзларида қувонч порлади. Дадангизнинг алп қомати янада кўркамлашиб, қалбида ҳаётта иштиёқ, инсонларга муҳаббат ҳисси янада жўш урди.

Икки ойликлар чамаси бўлганингизда табассум қилдингиз. Бу уларга олам табассуми бўлиб туюлди. Бийрон тилларингиз билан чуғурлаганингиз қалбларга булбул навоси бўлиб кўчди.

Сиз оёққа турдингиз. Ишқ, орзу, умид, ишонч оёққа турди.

Боғчага, сўнг мактабга йўл олдингиз. Олдингизда равон йўллар очила бошлади. Оиладан, боғчадан, мактабдан, ҳаётдан олган таълимингиз боис шуурингиз ёришди. Ўғлим, сиз ўсяпсиз! Оламга бошқача назар соляпсиз, лабларингиз устига қалдирғоч қанотларини тегизиб ўтди...

Мана, қошларингизни чимириб жиддий хаёл суряпсиз. Ўзингизни катталар сафида ҳис этяпсиз. Ҳаммасини сезиб турибман, шундай бўлса-да, оналик қалбим ҳапқириб, ўсмирлик қарашларингизни бироз бойитиш мақсадида қоғоз қоралаяпман холос... Ўғлим, қувончим, суянч тоғим. Бу маслаҳатларимни сизга айтяпман. Аминманки, жон қулоғингиз билан тинглайсиз.

... Отангиз сизни муҳаббат боғида ардоқлаб ўстираётган боғбонингиздир. У киши сизнинг тўқ ва фаровон яшашингиз учун меҳнат қилади. Маблағ топади, ўзи емай едиради, киймай сизни кийдиришга интилади. У кишининг иззат-ҳурматини жойига қўйишни унутманг. Халқимизда: Ота рози — худо рози, ёки Ота-онанг ўтирган уйнинг томига чиқма, деган ибратли нақллар бор, шуларга амал қилиб, бундай заҳматкаш зотнинг хизматига шай туринг, шафқатли ва марҳаматли бўлинг. Ҳар бир саволларига ширин лутф билан жавоб қайтаринг.

... Онангиз сизни меҳрибон оғушида гул каби ардоқлаб парвариш қилди. Бемор бўлиб қолсангиз атрофингизда парвона бўлди. Қоронғу кечаларда оромидан кечиб бешигингизни қучоқлаб жажжи вужудингизни меҳри билан суғорди. Бунинг қарзини ҳеч нарса билан узиб бўлмаса-да, унинг ҳолидан доимо хабардор бўлинг, кўнглини кўтаринг, яхшиликларингиз билан шодлантиринг. Доимо розилигида бўлинг, Зотан она дуоси ҳар қандай бало-қазодан асрайди. Бирор манзилга бормоқчи бўлсангиз, ёки бирор ишни бошласангиз, онанинг оқ фотиҳасини олишни унутманг.

Устозларингиз... мураббиянгиз сизни боғчада ой, қуёш, юлдузлар жамолини чизишга, уларни шеър ва қўшиқларда мадҳ этишни ўргатган бўлишса, мактабда муаллим устозларингиз сизни билимларнинг мўъжизакор оламига етаклашган. У қалбингизни илмлар безаги билан зийнатлайди. Руҳингизга чиройли ва ёқимли фазилатлар билан оро беради, ёмонликлардан қайтаради. Устозингизнинг сўзларига диққат билан қулоқ солиб, тушунмаган нарсангизни одоб ва мулойимлик билан сўранг. Уларни қаерда кўрсангиз, таъзим бажо қилиб салом беринг.

Оила аъзоларингиз орасида опа-сингилларингиз ва қариндошларингиз нозик таъб ва ҳимояга муҳтождирлар. Уларга доимо ёрдам қўлини чўзишни бурчингиз деб билинг.

Тенгдошларингиз сизнинг сафингиздаги марварид доналаридир. Дўст тутинмоқчи бўлсангиз, уларнинг насл-насабини суриштиринг. Қандай ишлар билан шуғулланиб юришини, қанақа китоблар ўқишини, қандай фильмларни севиб томоша қилишларини кузатинг. Ўзларига сездирмасдан хулқ-атворларини ўрганинг. Мабодо дўстларингизнинг жисмоний камчиликлари бўлса, камситманг, ўзларига эслатманг. Дўстларингиздан маънавий ва моддий ёрдамингизни аяманг. Яшаш учун жой танлашда, дўст танлашда, касб ва ёр танлашда асло шошилманг. Шундагина адашмайсиз.

Ҳаёт сизни йигитлик бахти билан сийлаб, зиммангизга жиддий вазифаларни юкламоқда. Рostгўй, ҳалол, ўктам ва кўркам бўлай десангиз, кўп ўқиб ўрганинг, жисмоний машқлар билан шуғулланинг, ботирлик, довюраклик туйғуларини ўзингизда шакллантиринг. Ҳадиси шарифда — «Ватанни севмоқ иймондандур» — дейилган. Халқ корига, ватан хизматига шай туринг. Шундагина сизни эркак оила устуни — ватан посбони, дейдилар. Иншоolloҳ ниятлари пок, вужудлари бақувват, руҳлари тоза инсонларнинг икки дунёлари мунаввар бўлгай.

Салоқат ФАЙЗИЕВА,
Ўзбекистон халқ таълими аълочиси.

Спорт

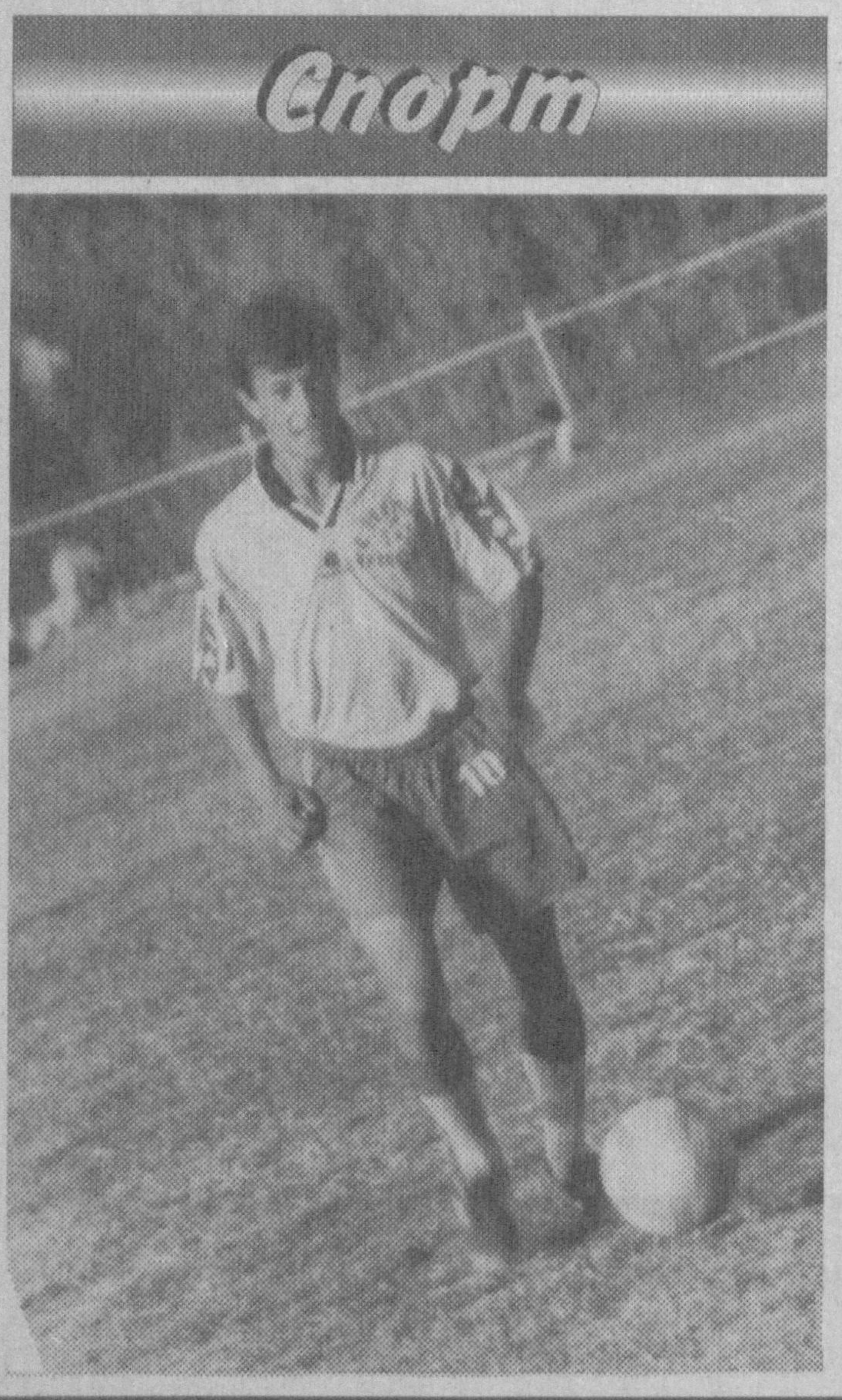

Қишлоқ стадионларида

Футбол минглаб ишқибозларни ўзига жалб қилган оммавий спорт турларидан бири. Ҳеч биримиз ҳеч қурса ёшлигимизда футбол ўйнаганмиз. Кенг футбол ўйингоҳида ютқазганимизда аламзада бўлиб, кечгача тўп тепганларимизни ҳар биримиз эсласак керак.

МУНОСИБ ЗАМИН ЯРАТИЛМОҚДА

Мана, замон ҳам ўзгарди. Мустақиллигимиз, шарофати билан спортнинг футбол турига эътибор, талаб ҳам ўз-ўзидан ўзгарди. Юртбошимиз ўзлари бугун куйиниб спорт учун жон койитмоқдалар. Республикамизнинг қарийб ҳамма қишлоқларида ҳеч бўлмаса футбол ўйингоҳи ташкил этилди. Вазирлар Маҳкамасининг дастлаб 1994 йил, сўнгра 1996 йил январь ойидаги «Ўзбекистонда футболни ривожлантиришнинг ташкилий асослари ва принципларини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори ҳам шу спортнинг кенг равнақига қаратилди. Натижа эса сиз ишқибозлар кузатиб бораётганингиздек ёмон эмас. Миллий терма жамоамиз ютуқларидан ҳаммамиз бохабармиз. Шунингдек, ҳар бир туманда футбол командалари тузилиши спортнинг бу турининг келажаги порлоқлигидан далолат беради. Бу спорт турига жойларда ҳокимлар ўзлари футбол федерацияси президенти сифатида бош-қош бўлиши, туманларда футбол мактаблари ташкил қилиниши, муносиб замин яратилишига асос бўлмоқда.

Биз ҳикоя қилмоқчи бўлган Ургут туманида «Чинор» футбол командаси футболга бўлган эътиборнинг илк мевасидир. Бу жамоа яқинда ташкил бўлишига қарамасдан кўҳна Самарқанд заминидаги барча футбол ишқибозларининг эътиборига тушган. Жамоага моҳир мураббий М. Н. Камолов бошчилик қилмоқда. Команда раҳбари Ҳ. Алиев жамоанинг кам-кўстидан бохабар. Шу боис эътибор бор жойда ривож бўлади дегани каби жамоанинг асли муваффақиятларга эришиши ҳам шундан. Шунингдек, биз жамоанинг яхши ўйинчиларидан Рустам Тиллаев ҳамда А. Салимовлар билан суҳбатлашганимизда улар туман ҳокимидан, жамоа раҳбарларидан, уларга яратиб бераётган шароитларидан мамнунлигини айтди.

Биз бу жамоа шароитлари билан яқиндан танишиб, бевосита кўнглимиз тоғдек кўтарилди. Бу туманда иккита жамоа ташкил этилганига қарамасдан «Чинор»нинг ўрни бошқа. Биз бу жамоа билан хайрлашар эканмиз, «Чинор»га чинордек узоқ йиллар ишқибозларини олқишига сазовор бўлиб юришларини кўнглимизга тугиб қайтдик.

У. АҲРОРОВ.

Чапдаги суратда: жамоанинг ёш футболчиси Рустам ТИЛЛАЕВ Ўнгдаги суратда: (чапдан) тренер Н. КОМИЛОВ, ўйинчи А. САЛИМОВ, жамоа бошлиғи Ҳ. АЛИЕВ.

Н. АЛМУРОДОВ олган суратлар.

СПОРТ ОЛАМИДА

Ноёб мукофот — оғирлиги 20 килограммли қуйма олтиннинг енгил атлетика «юлдузлари» — жаҳон чемпиони Ишам эль Герруж (Морокко), таниқли спринтер Франк Фредерикс (Намибия) ва руминиялик спортчи Габриэла Саболарлар Берлинда бўлиб ўтган мусобақада ғолиб чиққанлари учун ўзаро бўлиб олишадиган бўлишди.

* * *

5 сентябрда Лозаннада (Швейцария) 2004 йилга ёзги Олимпиадани қайси мамлакатда ўтиши учун овоз берилади. Ҳозир Олимпиадани ўтказиш учун 5 та шаҳар даъвогарлик қилмоқда. Кептаунни ЖАР президенти Нельсон Мандела, Римни — таниқли қўшиқчи Лучанко Паваротти, Стокгольмни — Швейция Бош министри Йфан Перссон, шунингдек, жаҳон чемпиони Сергей Бубкалар таклиф қиладилар.

* * *

Қозоғистонлик Мурат Жунусов яқин орада ўша Гарри Каспаровдан устун келган компьютер билан шахмат доскаси устида учрашадиган бўлди.

Мурат — халқаро мастер, кўзи ожиз шахматчилар ўртасида жаҳон чемпиони. Яқинда у Испанияда бўлиб, компьютер билан бўладиган ўйиннинг конкрет шарт-шароитлари хусусидаги шартномани имзолади.

«Дип Блу» билан Жунусовни саккиз партия ўйнаши мўлжалланмоқда. 500 минг доллар ютуққа қўйилган. Мурат инсон ақли нимага қодирлигини кўрсатмоқчи бўлса, программа ижодкорлари аксинча «темир ақл»нинг инсонникидан устунлигини исботлашмоқчи. А. Карпов билан ҳам учрашув ўтказиш эҳтимолдан узоқ эмас.

* * *

Шахмат бўйича жаҳон чемпиони Г. Каспаров билан экс — чемпион А. Карпов ўртасида яна учрашув ўтказиладиган бўлди. Учрашув Францияда бўлиб ўтади.

Шу йилнинг 21 октябридан бошланадиган бу учрашувда 24 партия ўйналади. Ютуқ 10 миллион франкка тенг.

Халқаро ҳаёт

ГРУЗИН-АБХАЗ МУАММОСИ ҚАЧОН ҲАЛ БЎЛАДИ?

Шу кунларда Грузиянинг шимолида жойлашган Абхазияда уруш бошланганига беш йил тўлди. Уруш оқибатида грузинлар ва абхазлар томонидан минглаб бегуноҳ кишилар ҳам ҳалок бўлдилар. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик ташкилоти (ЕХҲТ) ҳамда Россия раҳбариятининг ташаббуслари билан тузилган тинчликпарвар кучлар Абхазияга киритилгач, уруш тўхтаган эди. Аммо грузин-абхаз можароси барҳам топганича йўқ.

1992 йилнинг 25 июлида Абхазия раҳбарлари, яна ҳам аниқроқ айтадиган бўлсак, ўша вақтдаги Грузия парламентининг абхазиялик бўлган раҳбарлари ушбу мухтор жумҳуриятни мустақил давлат деб эълон қилганлари грузин-абхаз можароларининг бошланиб кетишига асосий сабаб бўлган эди. Абхазияни — юмшоқ табиатли, сермаҳсул тупроқли ҳудудни қўлдан чиқариш эса Грузия раҳбариятига ёқмади. Шундан сўнг ўша йилнинг август ойида Грузия ва Абхазия ўртасида низо чиқди. Грузия ҳукумати Абхазияга «Мхедриони» деб аталувчи қуролли гуруҳларни юборди. Икки ўртада уруш бошланиб кетди. Уруш минглаб кишиларнинг ёстиғини қуритишдан ташқари, 200 мингдан ортиқ одамларнинг ўз уйларини ташлаб кўчишларига сабаб бўлди. Халқаро ҳамжамиятнинг аралашуви ҳамда Абхазияга бирлашган тинчликпарвар кучларнинг киритилиши натижасида 1994 йили грузин-абхаз уруши тўхтади.

Ўшандан буён ўтган давр ичида Грузия ва Абхазия муносабатларидаги чигалликларни бартараф этиш, грузин-абхаз можаросини ижобий ҳал қилиш учун кўп ҳаракатлар қилинди. БМТ ҳамда ЕХҲТ ташаббуси ва иштирокида бир қанча учрашувлар ўтказилди, грузин-абхаз раҳбарлари иштирокида музокаралар ўтказиш ташаббуслари илгари сурилди. Ҳатто шу йилнинг июль ойида Женевада грузин-абхаз можаролари юзасидан музокаралар ўтказилди. Аммо буларнинг бари бефойда бўлиб келмоқда. Грузинлар ҳам, абхазлар ҳам аравани зўр бериб ўзлари томон тортмоқдалар. Абхазия мустақилликка эришиш учун ҳаракат қилмоқда. Грузия бўлса, бунга қарши чиқмоқда. Бу можарони Россия раҳбарияти осонликча ҳал этиш мумкинлигини қайд этмоқда. Яъни, Борис Ельциннинг таклифи мана бундай: Абхазия Грузия таркибидаги мухтор жумҳурият бўлиб қолаверсин. Аммо унга илгаригидан анча кўпроқ эркинлик ва кенг имкониятлар берилсин. Шу ўринда айтиш керакки, Россия президенти грузин-абхаз муаммосини ўз қаричи билан ўлчаб, уни худди Чеченистонга нисбатан ўзи қўллаган йўл билан бартараф этмоқчи. Аммо Абхазия раҳбарияти муаммонинг бундай ҳал этилишига кўнармикан? Абхазия раҳбари Владислав Ардзинбанинг мақсади бошқача. У ёки Абхазиянинг тамоман мустақил давлатга айланиши, ё бўлмаса, Грузия ва Абхазия федерацияси таркибига мустақил республика сифатида кириши мумкинлигини таъкидламоқда. Бу хусусда Абхазия раҳбари 15 август куни Грузия пойтахти Тбилисига келган чоғида ҳам қайд этди. Шу ўринда таъкидлаш лозимки, Владислав Ардзинбанинг грузин-абхаз можаролари бошланган кундан буён биринчи марта Тбилисига келишининг ўзи катта воқеадир. Бу Абхазия раҳбарининг икки томон муносабатларини яхшилашга интилишидан дарак беради. Бу нарса унинг Грузия президенти Эдуард Шеварднадзе билан учрашганидан кейин яна бир бор исбот топди. Грузия ва Абхазия президентлари икки кун давом этган учрашув чоғида ҳар икки томон раҳбарининг олий даражадаги учрашув ўтказиб, грузин-абхаз муаммоларини бартараф этиш борасида музокаралар олиб боришлари тўғрисидаги келишувни имзоладилар. Мазкур музокаралар Россия президенти Борис Ельциннинг таклифига кўра Москвада ўтадиган бўлди. Тбилиси учрашувида иштирок этган Россия ташқи ишлар вазири Евгений Примаков грузин ва абхаз раҳбарлари билан Москвада ўтадиган музокараларга тайёргарлик кўриш масалаларини муҳокама этди. Ҳар икки президент ва Россия ташқи ишлар вазирининг айтишларича, Тбилиси учрашуви грузин-абхаз муаммоларини ижобий ҳал этиш сари қўйилган муҳим қадам бўлди. Грузия ва Абхазия раҳбарлари ўртасида ўзаро ишонч ва ҳурматнинг пайдо бўлгани беш йиллик можарони бартараф этишни енгиллатишига шубҳа йўқ. Яна бир муҳим нарса ҳақида қайд этиб ўтишни лозим деб биламан. 1994 йилнинг июнь ойида Абхазияга киритилган бирлашган тинчликпарвар кучларнинг муддати 1997 йилнинг 31 июлига қадар деб белгиланган эди. Кўпчилик грузинлар ҳам, абхазлар ҳам 31 июль куни тинчликпарвар кучларнинг муддати ниҳоясига етса, икки миллат ўртасида яна қуролли тўқнашувлар бошланиб кетмасмикан, деган хавотирда эдилар. Яратганга шукрки, бугунги кунга қадар грузинлар ва абхазлар ўртасида тўқнашувлар бўлгани йўқ. Худо ҳар икки томон кўнглига меҳр ва муроса ҳиссини солгани рост бўлсин. Грузия ва Абхазия президентларининг яқин кунларда Москвада бўладиган учравушидан эса фақат яхши натижаларни кутиб қоламиз.

Хайрулло НУРИДДИНОВ
шарҳловчи.

«МУНАЖЖИМ ТАЪБИРИ»

САЛОМАТЛИГИНГИЗНИ АСРАНГ!

4 сентябрь соат 17 да Ойнинг Виндемиатриас юлдузига рўбарў келганида асаб тизимида ўзгаришлар юз беради, кишида асабийлашиш кучаяди. Шунингдек, 4 сентябрь Ойнинг 3 кунида жигар, томоқ ва умуртқа бўғинлари заифлашиши кузатилади. Ёмон кайфиятдан қутулишга ҳаракат қилиш фойдали бўлади. Бунинг учун вазмин бўлиш, сабр-тоқатни ёддан чиқармаслик лозим. Ўзини қўлга ола билиш, нохушликларга чек қўйиш мумкин.

5 сентябрь соат 18-20 ларда Ой Чўлпон ва Тарозу билан ёнма-ён бўлган пайтда ички аъзоларнинг заифлашиши кузатилади. Тарозу буржи турганида кишининг теварак-атрофга бўлган қизиқиши ниҳоятда ортади, турли ишларга шерикчилик қилиш кайфияти туғилади. Атрофдагиларни тез тушуниб, уларга ҳурмат билан қарашга эътибор кучаяди. Шу боис бу вақт дипломатик ишларга мақбул вақт ҳисобланади.

6 сентябрь соат 11 дан 8 сентябрь 21 га қадар Ой Чаён буржи ёнидан ўтаётган паллада кичик тос суяклари, тўғри ичакларнинг заифлашиши кузатилади. Бу кунлари заҳарланиш, томоқ оғриш хавфи ортади. 6 сентябрь Ойнинг 5 кунида овқат ҳазм қилиш аъзолари заифлашади. Балиқ ва гўшт, ёнғоқ емаслик керак.

7 сентябрь соат 14-16 ларда Ой Тарозу буржи билан яқинлашган паллада турли хавфлардан ўзини сақлаш ҳаракатини қилмоқ зарур. Шу кун ойнинг 6 куни бўлиб, ошқозон заифлашади, юмшоқ ва тўйимли овқат ейиш лозим. Оловдан эҳтиёт бўлинг. Соат 17-19 ларда Ой Марс ва Чаён буржи билан яқинлашган чоқда кишида кам қувватлилик туғилади. Ички аъзолари оғрийди, қон кетиш кузатилади. Парҳез таомлар ейишга эътиборли бўлиш мақсадга мувофиқдир.

8 сентябрь соат 5-6 ларда Ой Унус юлдузига яқин келган пайтда турли бахтсиз ҳодисалар юз бериши мумкин.

*

Ёшлик — сенсан умримнинг
гулгун баҳори,
Ҳаёт — сенсан қалбимга
бахш этган севинч!
Илҳом берар баҳоримнинг
ҳар бир наҳори,
Кўнглимда жўш уради
яшашга илинж!

Ҳар тўғрида

ЕВРОПАНИНГ ЭНГ ҲУРМАТЛИ КИШИСИ

Англияда нашр этиладиган «Соушал энд калчурел мэгэзин» журнали шу юз йилликда Европада энг ҳурматли шахс деб кимни баҳолайсиз? деган савол билан қитъанинг 24 мамлакатида яшовчи аҳолига мурожаат қилди. Келган жавоблардан шу нарса аниқландики, европаликлар учун энг мўътабар зот — Унистон Черчилль экан. Ундан кейинги поғонада буюк физик Алберт Эйнштейн эгаллади. Учинчи ўрин эса рассом Пабло Пикассо, психоаналитик Зигмунд Фрейд, Рим папаси Павел Шларга насиб этди.

Жавоблар шуни кўрсатадики, ҳар томонлама энг буюк деб ҳисобланиб келинаётган «темир леди» — Англиянинг собиқ Бош министри Маргарета Тетчер узун рўйхатнинг энг охиридан жой олган. Унинг номи фақат бир киши томонидан кўрсатилган.

РОССИЯДА ЭСА...

«Аргументы и факты» ҳафталигининг буюртмасига асосан социологик парламентаризм институти 1997 йил 1—5 июлида Россия аҳолисининг фикрини ўрганиш мақсадида сўровнома тарқатди. Федерациянинг 62 субъекти, шу жумладан Москва, Санкт-Петербург, барча 12 иқтисодий районларда яшовчи 6000 киши фикри йиғилди. Сўровномада: XX аср кимнинг номи билан кўпроқ боғлиқ, ким замондошларининг фикру ўйлари, ақлига таъсир этди? деган савол қўйилган эди. Сўралганларнинг 60 фоизи саволга жавоб беришга қийналганлар, 19 фоизи эса «Россияда бундай шахслар йўқ» деган жавобни беришган.

Шу билан сўралганларнинг 18,2 фоизи В.И.Ленинга, 12,9 фоизи А.Сахаровга, 10,0 фоизи И.Сталинга, 4,7 фоизи Г.Жуковга 3,6 фоизи М.Горбачевга, 2,6 фоизи Б.Ельцинга хайрихоҳлик билдирганлар.

Тадқиқот-танқид

ПАШШАХОНАСИЗ ХОНАДОННИ АХТАРИБ...

«Ажиб меҳмоннавозлик бўлди,
Бўлди ғаройиб бир зиёфат.
Билмадим, бу бахтим эди бир.
Билмадим ё — эдими офат
Боғингдаги осмонўпар кўшк
Шинам эди, эди шоҳона.
Ҳамма нарса муҳайё эди,
Етишмасди бир пашшахона.

Олдимизга таомлар қўйдинг,
Ҳамма олинг-олинг дедилар.
Бизлар едик ноз-неъматингни,
Бизни пашшаларинг едилар».

Матназар Абдулҳакимнинг «Қорачиқдаги дунё» китобидан.

Ҳурматли Матназар ака! Мен беш-олти йилдан буён Сизнинг ижодингиз билан қизиқиб, илмий изланишлар олиб бораётирман. Қатор шеърларингизни бугунги кун нуқтаи назаридан таҳлил қилиб чиқдим. Лекин юқорида келтирилган шеърингиз мени анча машаққат чекишга мажбур қилди. Аввало Сизнинг қаерда меҳмон бўлганингизни билгим келди. Албатта, бу менга эмас ўқувчи учун қизиқ (яна мени бировларнинг ҳаётига аралашар экан деб ўйламанг). Ўзингиздан сўраб қўяверсам ҳам бўлавераридию, тўғриси тортиндим. Калтафаҳм йигит экан деган хаёлга бормасин, деб. Чунки шеърингизнинг олтинчи, саккизинчи ва охирги қаторларида мени (ўқувчини) қизиқтирган жумбоқнинг ечими топгандек бўлдим. «Боғингдаги осмонўпар кўшк» сўзидан маълум бўлдики, зиёфат кўпқаватли уйларнинг бирида бўлган. Ўз-ўзидан аёнки кўпқаватли уйлар эса фақат шаҳарда бўлади. Сизнинг қишлоқда яшашингизни инобатга олиб, қишлоғингизга яқин шаҳарни ахтарамиз. Бу Урганч шаҳри — деб фараз қиламиз. Энди саккизинчи ва охирги қатордаги пашшахона ва пашшалар сўзларидан маълум бўлади-ки, Сиз зиёфатда бўлган уйда пашшалар жуда кўп бўлган. Озгина пашшага ҳамма ҳам чидайди. Сиз ҳам чидаган ва пашшахона етишмайди деб ёзиб ўтирмаган бўлардингиз. Тўғрими? Демак, далиллардан аён бўлади-ки, сиз Урганч шаҳрининг кўп қаватли, пашшалари гиж-гиж уйларидан бирида зиёфатда бўлгансиз. Шунинг учун ҳам минг бир андиша, минг бир гумон билан Урганч шаҳрининг пашшалари гиж-гиж кўпқаватли уйини ахтара бошладим. Кўчада бир алпқомат йигитни тўхтатиб, шундай-шундай уйни биласизми, деб сўрагандим:

— Жўра, бизнинг уйни ахтариб юрган бўлманг тағин, — деб қолди. Агар бизнинг уйда икки соат ўтиролсангиз мен сизга раҳмат дейман. Пашшалар кўзингизни очирмайди.

Худди жиноят қидирув бўлими ходими каби асл мақсадимни очмасдан илмоқли савол бердим.

— Уйингизда пашша кўпдан буён борми ёки...

— Нимасини айтасиз, бу уйга 1980 йили кўчиб кирганмиз. Икки-уч йил бехавотир яшадик. Мана 10-12 йилдан буён йилнинг 6 ойида пашшалар дастидан азоб чекамиз.

— Бундай аҳволни бирор маҳкама раҳбари биладими?

— Билади. Неча маротаба Урганч шаҳар уй-жойдан фойдаланиш трестининг 2-сон уй-жойидан фойдаланиш бўлими бошлиғи Шоназар Аллабергановга мурожаат қилганмиз. Фойдаси йўқ. Гоҳо СЭСдан келиб дорилаб кетишади. Бир-икки кун пашшалар параҳат топишади. Кейин, худди, сизларми бизнинг устимиздан шикоят қиладиган дегандек икки баробар кўпайиб, талаб чақишга ўтади.

Қарасам, йигит ҳам тўлиб турган экан бугун дардини тўкиб солмоқчи. Менинг сенинг қандай яшашинг билан нима ишим бор, товба. Мен Матназар Абдулҳакимнинг қайси хонадонда зиёфатда бўлганлигини билмоқчиман холос. Демак, ўша бўлимдан қоғоз ёздириб тасдиқлатиб оламан. Ана ундан кейин биров илмий ишимга гап топиб кўрсин-чи.

Йигит билан хайрлашаётганда унинг қаерда яшашини сўрамаганим эсимга тушди.

— 3-миттитуман 25-уйда. 32. Исмим Рашид, фамилиям Юсупов.

Матназар ака, билсангиз, қувонганимдан тўғри 2-сон уй-жойдан фойдаланиш бўлимига келдим. Бошлиғи йўқ экан. Кутдим. Бир маҳал келиб қолди. Мақсадимни айтдим. Лекин бўлим бошлиғи Шоназар Аллаберганов Рашид Юсуповнинг гапини инкор қилиб қолса бўладими?

— 25-уйда сиз айтгандек пашша кўп эмас. Пашша ҳозир ҳамма жойда бор. Бир уларда эмас. Ҳозир уни йўқотиш ҳаракатини қилаяпмиз. Бу уйга ер ости сувлари яқин, ертўласига сув чиқиб кетаверади ва сув бор жойда пашша болалайди. Энди насиб қилса ертўлани қум билан тўлдириб, кўмиб ташламоқчимиз қисман. Лекин қўлимиз бир оз калталик қилиб турибди. Маблағимиз йўқ. Ўша уйдагилар биздан 76 минг 654 сўму 95 тийин қарздор. Пулини тўланглар десак тўлашмайди. Баҳона топади. Пашшаларни йўқотиб беринг, дейди. Қўлимизда маблағ бўлмаса, уни қандай йўқотамиз. СЭСнинг дорилашига пул, сувини торттиришга пул, қум келтиришга пул. Бориб кўришингиз мумкин, кеча ертўладаги сувни бутунлай торттириб ташлатиб, дорилатдик.

Бўлимдан чиқиб кетаяпману, бўлим бошлиғининг гаплари хаёлимдан кетмайди. «Сувни торттириб ташладик. Дориладик.» Кел, ўзим бориб бир ишонч ҳосил қилай, қолаверса қўлимдаги энг охирги далилни ишга солай. Қайси хонадонда пашшахона бўлмаса, ўша мен излаган уй бўлади, — деган хаёлда 25-уйни ахтариб равона бўлдим.

Товба, уйни кўриб бўлим бошлиғи Шоназар аканинг одамнинг кўзига қараб ёлғон сўзлаганига ишонч ҳосил қилдим. Ертўлада бир-бир ярим қарич сув бор. Пашшалар... ғуж-ғуж. Уй олдида беш олти аёл гаплашиб туришган экан, мен ҳам худо ургандек келиб-келиб шулардан:

— Кимнинг уйида пашшахонаси йўқ. — деб сўрабман.

— Ҳаммамизнинг уйимизда пашшахонамиз бор. Нима пашшахона сотмоқчимисан, сўради бири олиб, бири қўйиб хотинлар.

— Э, йўқ. Мен шу уйдаги пашшахонасиз хонадонни қидириб юрибман.

— Сиз ўзингиз бу ерда бир кун пашшахонасиз яшаб кўринг. Биласиз пашшахонанинг қадрини.

— Биз эса пашшахона ичида овқатланамиз — дейди мақтанганнамо ёшгина аёл, — лекин пашшахона ичи жуда дим бўлади. Нафас олиш оғир. Лекин нима қилайлик. Пашша чақмаса бўлди-да.

Қарасам ҳали бери аёлларнинг оғзи гапдан тўхтамайдиган:

— Мени пашшаларингиз эмас, пашшахонасиз уй қизиқтиради, — дедим асабийлашиб.

— Бизнинг уйда бундай хонадан йўқ, суҳбатга нуқта қўйди семизгина аёл.

Матназар ака, шундай қилиб энг сўнгги далилимдан ҳам бирор иш чиқара олмадим. Шунинг учун сизга ўтиниб мактуб битаяпман. Мени тушунарсиз деган умиддаман. Сиз зиёфатда бўлган шаҳарни, миттитуманни, уйни топдим, лекин қайси хонадонда бўлганингизни аниқлай олмадим. Лекин менинг бу ожизлигимни кечириб ва қилган меҳнатларимни инобатга олиб хонадон номерини ўзингиз ёзиб юборарсиз деган умиддаман.

Салом билан бўлғуси фан номзоди
ДЎДДИ ДОВДИР.

Таҳририятдан: Азиз Матназар Абдулҳаким!

Дудди ДОВДИР сизга мактубни ёзишга ёзибди-ю лекин манзилгоҳингизни аниқ билмас экан, шу сабаб биздан ушбу мактубни газетамизда чоп этишни илтимос қилган эди, биз ҳам ёш изланувчан олимга йўқ деёлмадик.

Жуманазар НУРИММАТ

Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий кўмитаси Юнусобод тумани таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси кўмитасининг раиси Курепина Светлана Исаковнага ўғли МИХАИЛнинг фожиали ҳалок бўлганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ МУАССИС
ИШОНЧ

Бош муҳаррир: Саидакром САИДВАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Л.ГУЛЬ, Э.ЁҚУБОВ, Ф. МУЛЛАЖАНОВ, М. ОТАҚУЛОВ, А.СИЛЕЕНКОВ, А.СУЛТОНОВ, М.ТУЛАГАНОВА, Р.УБАЙДУЛЛАЕВА, Б.УМУРЗОҚОВ, А.ФАРМОНОВ, Ф.ХОЖИҚУЛОВА, Ҳ.ШАЙХОВ, Ф.ШОҲИСМОИЛ, З.ҚОДИРОВ.

Бош муҳаррир қабулхонаси-56-25-36
Бош муҳаррир ўринбосари-56-52-89
Масъул котиб - 56-52-78

БЎЛИМЛАР:
Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт-56-82-79. Ахборот ва спорт-56-87-63. Маънавият ва маданият - 56-82-79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш - 56-85-43. Тижорат ва ҳуқуқ -56-85-66.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Жиззахда - 3-82-18, Наманганда - 6-22-10, Самарқандда - 35-64-24, Фарғонада - 24-58-43, Урганчда - 6-03-40, Қаршида - 5-33-71.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
Сотувда эркин нархда.
Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, "Правда Востока" кўчаси, 24-уй.
Нашр кўрсаткичи; 64560; 64561.
Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Формати А-2, ҳажми 2 босма табоқ

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 4 1—уй. Буюртма Г— 0603 Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди 21.00. Масъул навбатчи: Абдураим ОТАМЕТОВ. 1 2 3 4 5 6